

Universiteit Utrecht

Liever wonen in een gemengde buurt?

*Onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond,
en de rol van de clustering van buurtinwoners met een
migratieachtergrond en de Nederlandse taalbeheersing*

Naam	Carmen Modder, 8939691
Masteropleiding	Sociology: Contemporary Social Problems
Supervisor	prof. dr. Ineke Maas
Tweede lezer	dr. Joris Beijers
Datum	25 juni, 2021
Woordenaantal	10.652 woorden (exclusief figuren en tabellen)

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie ‘Liever wonen in een gemengde buurt?’. In de komende pagina’s zal ingegaan worden op de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond, de rol van de buurt en andere mogelijke verklaringsfactoren. In een samenleving waarin het aandeel jongeren met een migratieachtergrond en verscheidenheid naar etniciteit toeneemt, ben ik benieuwd hoe de verschillen binnen deze doelgroep verklaard en verholpen kunnen worden. Het feit dat jongeren met een migratieachtergrond gemiddeld minder onderwijssucces ervaren, laat de verschillen binnen deze groep soms onderbelicht. Om ervoor te zorgen dat elke jongere volop zijn kansen krijgt, moet er wat mij betreft ruimte zijn voor nuance, en niet worden aangenomen dat het gaat om een homogene groep. Daar komt bij dat in de buurten waarin men opgroeit in met name grootstedelijke wijken steeds vaker scheidslijnen ervaren worden. Hierdoor heerst het gevoel dat de plek waar de wieg staat invloedrijk blijft. Iets wat voor mij soms lastig te begrijpen is, omdat ik opgegroeid ben in een bevoorrechte buurt in een dorpje in noordwest Friesland waar ik me slechts zorgen maakte of ik de overkant van de sloot kon halen tijdens het polsstokspringen. Ik heb het daarom als erg interessant ervaren om mij in mijn scriptieonderwerp te verdiepen.

Ik wil mijn stagebegeleidster bij Kennisplatform Integratie & Samenleving Jamila Achahchah bedanken voor de ondersteuning die ze me heeft gegeven tijdens mijn stageperiode. De afgelopen maanden heb ik mee kunnen schrijven aan een rapport over segregatie in Utrechtse wijken. De literatuurstudie die ik hiervoor heb geschreven, de interviews die ik hiervoor heb afgenomen en de blogs die ik heb geredigeerd hebben mij, naast de andere taken, de werkervaring gegeven waar ik op hoopte. Daarnaast heb ik hierdoor de mogelijkheid gekregen om me vast te bijten in een onderwerp waar ik niet in thuis was en wat m’n interesse heeft weten te wekken.

Tot slot wil in mijn supervisor Ineke Maas bedanken voor de academische en inhoudelijke begeleiding van deze masterscriptie. Door haar kritische en eerlijke blik heb ik me in kunnen zetten om een zo goed mogelijke scriptie te schrijven. Dit is natuurlijk samengegaan met ups en downs, maar ik heb de begeleiding van Ineke tijdens dit proces als zeer waardevol ervaren.

Veel plezier met het lezen van mijn masterscriptie!

Carmen Modder

Samenvatting

De onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond spelen een belangrijke rol binnen het maatschappelijke debat in Nederland. Voorgaande studies hebben zich veelvuldig gefocust op de onderwijsprestaties van jongeren met een migratieachtergrond en in het specifiek op de rol van de buurt waarin ze opgroeien. Er is daarentegen weinig bekend over de invloed van de clustering van buurtinwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau van Nederlandse jongeren met een migratieachtergrond. Deze studie heeft getracht deze wetenschappelijke kloof te overbruggen door te kijken naar de invloed van het aandeel buurtinwoner met een migratieachtergrond, de Nederlandse taalbeheersing en de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond. Er werd verwacht dat een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond nadelig zou zijn voor het opleidingsniveau, vanwege een beperktere Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond in deze buurt. Daarnaast kan een hogere interactiefrequentie de negatieve invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing, versterken. Om deze kwesties te onderzoeken, is gebruik gemaakt van de Children of Immigrants Longitudinal Survey in The Netherlands (CILSNL). Deze dataset richt zich op de levensloop en (sociaaleconomische) integratie van jongeren met een migratieachtergrond in Nederland. De onderzoeksdata is verzameld onder jongeren met een migratieachtergrond ongeveer tussen de 14 en 20 jaar oud ($N=342$). Een multiële regressie is uitgevoerd om de onderzoekshypothesen te testen en hier is gedeeltelijke ondersteuning voor gevonden. Er wordt geen steun gevonden voor de nadelige invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing, en de mediërende rol van deze laatste factor. Deze resultaten verstevigen hiermee de wetenschappelijke vraagtekens bij de rol van buurt voor de sociaaleconomische kansen van zijn jongeren. Er wordt daarentegen steun gevonden voor de positieve invloed van de Nederlandse taalbeheersing voor het opleidingsniveau, en dit is ook in lijn met eerdere studies.

Inhoudsopgave

1. Introductie	5
2. Theorie	9
2.1. Onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond	9
2.1.1. Opleidingsniveau, buurtsamenstelling en Nederlandse taalbeheersing	9
2.1.2. Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond	12
2.2. Overige invloedrijke factoren	13
3. Data en methode	15
3.1. Dataset	15
3.1.1. Onderzoeksopzet en -procedure CILSNL.....	15
3.1.2. Onderzoeksteekproef	16
3.2. Variabelen en operationalisering	17
3.2.1. Hoofdvariabelen	17
3.2.2. Controlevariabelen.....	20
3.3. Onderzoeksmethode en modelopbouw	22
3.4. Regressieassumpties	23
4. Resultaten	25
4.1. Bivariate statistieken	25
4.2. Hypothesen en statistische analyses	26
4.3. Robuustheidsanalyse	29
5. Conclusie en discussie	31
6. Beleidsaanbevelingen	35
Literatuurlijst	39
Bijlage A: robuustheidsanalyse	46

1. Inleiding

Jongeren met een migratieachtergrond maken in toenemende mate deel uit van de Nederlandse samenleving en hun maatschappelijke integratie speelt een belangrijke rol in het publieke debat (CBS, 2020; Jennissen, Engbersen, Bokhorst & Bovens, 2018). Binnen deze discussie wordt er veelal gefocust op de mate waarin er een sociaaleconomische afstand bestaat tussen jongeren met en zonder migratieachtergrond, waarvoor het opleidingsniveau gezien wordt als een van de belangrijkste voorspellers (Crul & Schneider, 2009; Gijsberts & Dagevos, 2007; Kao & Thompson, 2003). Gemiddeld gezien behalen jongeren met een migratieachtergrond een lager opleidingsniveau dan jongeren zonder migratieachtergrond (CBS, 2020). En dit kan negatieve uitwerkingen hebben voor hun integratie en sociaaleconomisch succes op latere leeftijd (Crul, 2000; Gijsberts & Dagevos, 2007). De afgelopen jaren stijgt het gemiddelde opleidingsniveau onder de jongeren met een migratieachtergrond en wordt het gat langzaam gedicht (CBS, 2020). Toch valt op dat er binnen deze groep nog duidelijke onderlinge verschillen bestaan. In het schooljaar 2019/2020 volgde bijvoorbeeld 57% van Iraans-Nederlandse leerlingen havo/vwo in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs. Daarentegen volgde van de Antilliaans-Nederlandse leerlingen maar 30% hetzelfde schoolniveau (CBS, 2020). De vraag is dan ook wat bepalend is voor het succes van de een en het achterblijven van de ander (Crul, 2000; Feliciano, 2006; Kao & Thompson, 2003).

Voorgaand onderzoek heeft zich veelvuldig gericht op het verklaren van de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond (o.a. Pong & Hao, 2007; Portes & Zhou, 1993; Zhou & Logan, 2004). De sociaaleconomische status (SES) van de ouders speelt volgens vele onderzoekers een invloedrijke rol (o.a. Feliciano, 2006; Kao & Tienda, 1998; Portes & Rumbaut, 2001). Een hoger SES leidt tot een grotere beschikking over financiële, sociale en emotionele middelen of hulpbronnen om kinderen te ondersteunen tijdens hun schoolloopbaan. En daarnaast tot hogere aspiraties van de ouders voor het onderwijssucces van hun kind. De aanwezigheid van onder andere taal en/of culturele barrières resulteert in sociaaleconomische verschillen onder ouders met een migratieachtergrond. En dit vertaalt zich vervolgens naar onderwijsverschillen onder hun kinderen (Portes & Hao, 2004; Portes & Rumbaut, 2001). De school waar het kind naartoe gaat kan ook van invloed zijn op de onderwijsverschillen (Dronkers & Levels, 2007; Pong & Hao, 2007; Portes & Hao, 2004). De mate waarin de school in kan spelen op de onderwijsbehoeften van de leerling, vloeit over naar de onderwijsresultaten die worden behaald. Een gebrekkige aansluiting aan deze behoeften kan hiermee ook een verklaring

bieden voor de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond (Dronkers & Levels, 2007; Pong & Hao, 2007; Portes & Hao, 2004).

Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond wordt door onderzoekers daarnaast aangereikt als mogelijke verklaringsfactor voor de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond. Jongeren blijken erg ontvankelijk te zijn voor hun omgevingsinvloeden, waardoor kenmerken van hun woonbuurt en zijn sociale interacties van invloed kunnen zijn op hun opleidingsniveau (Galster, 2012; Jencks & Mayer, 1990). Voorgaande studies vinden tot dusver tegenstrijdige resultaten (Bygren & Szulkin, 2010; Galster, 2012; Gijsbert & Dagevos, 2007). In met name Noord-Amerikaanse studies is veelvuldig gevonden dat het wonen in een wijk met veel immigranten nadelig werkt voor het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond (Jencks & Mayer, 1990; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Sampson, Morenoff & Gannon-Rowley, 2002). Vanwege bijvoorbeeld een lage collectieve socialisatie (Sampson & Groves, 1989), overdracht van nadelige onderwijsattitudes of de afwezigheid van succesvolle rolmodellen (Jencks & Mayer, 1990) kan een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond een negatieve invloed hebben op het opleidingsniveau van de jongeren. Volgens Borjas (1995) en Bygren en Szulkin (2010) daarentegen kan het wonen in zo'n buurt ook een positief effect opleveren voor de onderwijsresultaten, mits er in deze omgeving sprake is van een stimulerende onderwijscultuur. De tegenstrijdigheden zijn mogelijk toe te wijzen aan de verschillen tussen de Europese en Noord-Amerikaanse context. In Noord-Amerika is vaker sprake van etnisch gesegregeerde woonbuurten (d.w.z. getto's) met een opeenstapeling van sociale problematiek en kwetsbare jongeren zonder (landelijk) sociaal vangnet. En dit leidt veelal tot een belemmerende onderwijscultuur met negatieve gevolgen voor hun sociaaleconomische kansen (Galster, 2012).

De invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau van Nederlandse jongeren met een migratieachtergrond heeft nog weinig wetenschappelijke aandacht verkregen (Sykes & Kuyper, 2009). Eerder buurtonderzoek heeft zich vaak gericht op de verschillen tussen jongeren met en zonder migratieachtergrond of volwassenen (Beckers, 2010; Sykes & Kuyper, 2009). Door Sykes & Kuyper (2009) wordt bijvoorbeeld gevonden dat het onderwijssucces van jongeren zonder migratieachtergrond en jongeren met een lage SES negatief beïnvloed wordt door buurtomstandigheden. En volgens Bolt (2004), Musterd en Ostendorf (2005) en Veldboer & Duyvendak (2004) heeft een clustering van burgers met een migratieachtergrond in de buurt weinig invloed op sociaaleconomische kansen van volwassenen. Desondanks is er in Nederland herhaaldelijk

middels mengingsbeleid ingezet op het gemengd wonen van verschillende bevolkingsgroepen vanwege de aanname dat de ruimtelijke clustering van burgers met een migratieachtergrond nadelig is voor hun integratieproces en sociaaleconomische kansen (Beckers, 2010; Musterd 2005). De afgelopen jaren lijkt de concentratie van huishoudens met een migratieachtergrond in met name grootstedelijke wijken te zijn toegenomen, waardoor opnieuw de vraag rijst welke gevolgen dit heeft voor bijvoorbeeld de jongeren met een migratieachtergrond in deze buurten (Gijsberts & Dagevos, 2007).

Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond kan mogelijk een verklaring bieden voor de gevonden onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond. Naast de eerder benoemde invloeden, kan een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond volgens Chiswick & Miller (1995) leiden tot een beperktere taalontwikkeling van de gasttaal. In deze buurten is de kans kleiner dat men interacteert met Nederlanders, aangezien er simpelweg minder Nederlanders wonen. Hierdoor zal de blootstelling aan de Nederlandse taal lager zijn. Dit is mogelijk nadelig voor het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond die wonen in zo'n buurt (Beckers, 2010; Chiswick & Miller, 1995). In buurten met meer burgers met een migratieachtergrond kan daarnaast de stimulans om met andere buurtinwoners met een migratieachtergrond te interacteren groter zijn door de ervaren taal en/of cultureel-etnische overeenkomsten. Dit in tegenstelling tot de stimulans om met Nederlandse buurtgenoten een praatje te maken. Dit kan ook negatief zijn voor de Nederlandse taalbeheersing van bijvoorbeeld jongeren met een migratieachtergrond en hiermee indirect ook voor hun opleidingsniveau (Bygren & Szulkin, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 2002).

Naar verwachting zal de instroom van immigranten in Nederland zich voortzetten in de toekomst en kan mengingsbeleid wederom ingezet worden. De vraag is echter of dit een gegronde beleidsantwoord is om het opleidingsniveau en de sociaaleconomische kansen van jongeren met een migratieachtergrond te verbeteren. Daarnaast neemt de verscheidenheid in afkomst toe en is er niet langer sprake van een multiculturele, maar superdiverse samenleving (Geldof, 2015). Dit gaat mogelijk gepaard met meer verscheidenheid in onderwijsroutes en knelpunten onder de jongeren met een migratieachtergrond (Jennissen et al., 2018; Weijters & Scheepers, 2003). Het aanreiken van verklaringsfactoren voor de onderwijsverschillen in deze groep is hiermee essentieel om te begrijpen waarom sommigen succes ervaren en anderen achterblijven (Kao & Thompson, 2003; Sykes & Kuypers, 2009). Deze studie draagt bij aan deze sociologische puzzel en de wetenschappelijke kennis omtrent het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond en buurtinvloeden.

Samengevat, deze studie richt zich op het opleidingsniveau van Nederlandse jongeren met een migratieachtergrond en de rol van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond. Er zal hiervoor gekeken worden naar de mediërende rol van de Nederlandse taalbeheersing. Daarnaast zal de moderende rol van interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond voor de Nederlandse taalbeheersing besproken worden. Dit zal gedaan worden middels de vragen *‘in hoeverre wordt het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond negatief beïnvloed door het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en in hoeverre kan deze invloed verklaard worden door een beperktere Nederlandse taalbeheersing? Hoe kunnen we met behulp van beleid eventuele negatieve uitkomsten?’*. Om deze vragen te beantwoorden, zal er gebruik gemaakt worden van de Children of Immigrants Longitudinal Survey in The Netherlands (CILSNL). Deze dataset beschrijft de levensloop van jongeren met een migratieachtergrond met onder andere een focus op de voortgang op school en de arbeidsmarkt, en veranderingen in het sociale netwerk en de sociale participatie. De analytische steekproef bevat 342 Nederlandse jongeren met een migratieachtergrond ongeveer tussen de 14 (wave 1) en 20 jaar oud (wave 7) (Jaspers, Tubergen, Van Zandvliet, Soto & Wittenberg, 2017).

2. Theorie

2.1. Onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond

De onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond zijn al veelvuldig onderzocht. Verscheidende studies hebben zich gericht op mogelijke verklaringen voor deze verschillen, waarbij de rol van de woonomgeving van jongeren steeds vaker benadrukt wordt (o.a. Nieuwenhuis & Hooimeijer, 2016; Pong & Hao, 2007; Sykes & Kuyper, 2009).

Mogelijkerwijs speelt de buurt waarin men opgroeit een invloedrijke rol voor het opleidingsniveau en hiermee voor het sociaaleconomische succes op latere leeftijd. Specifiek wordt in deze context verwacht dat een clustering van inwoners met een migratieachtergrond in de buurt een negatieve bijdrage zou kunnen leveren aan het opleidingsniveau (Chiswick & Miller, 1995, 2002; Pong & Hao, 2007; Sykes & Kuyper, 2009). Dit roept de vraag op hoe de onderwijsverschillen gekoppeld kunnen worden aan het aandeel inwoners met een migratieachtergrond in de buurt. In de vervolsecties van dit hoofdstuk worden hierover hypothesen geformuleerd.

2.1.1. Opleidingsniveau, buurtsamenstelling en Nederlandse taalbeheersing

Een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond heeft mogelijk, naast andere factoren, een negatieve invloed op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond in de buurt. Jongeren brengen veel tijd door in hun buurt door te socializen met vrienden en buurtgenoten of door deelname aan lokale activiteiten (Sykes & Kuyper, 2009). Hierdoor hebben zij talloze interacties met buurtbewoners (Galster, 2012; Jencks & Mayer, 1990). Volgens onderzoek kunnen deze interacties van invloed zijn op de persoonlijke gedragsontwikkeling van jongeren en hiermee mogelijk ook op hun onderwijskansen (Bronfenbrenner, 1989; Brooks-Gunn & Duncan, 1997; Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007). In buurten met meer inwoners met een migratieachtergrond zal de kans op interacties tussen jongeren met een migratieachtergrond en inwoners met een Nederlandse achtergrond lager zijn. En hier wordt door zowel wetenschappers als beleidsmakers aangenomen dat dit een negatieve uitwerking heeft op hun opleidingsniveau (Beckers, 2010; Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007). Dit kan vervolgens nadelig zijn voor hun integratieproces en sociaaleconomische succes op latere leeftijd (Beckers, 2010, Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007). De vraag is echter wat gedurende de interacties in de buurt mogelijk van negatieve invloed kan zijn op het opleidingsniveau van deze jongeren.

Buurtsamenstelling en Nederlandse taalbeheersing

De negatieve invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond in dezelfde buurt, kan mogelijk verklaard worden via hun beperktere Nederlandse taalbeheersing. De beheersing van de gasttaal wordt beschouwd als een essentieel onderdeel van de integratie van immigranten en als bepalend voor hun succes op latere leeftijd (Beckers, 2010). Volgens Chiswick en Miller (1995, 1998) is de ontwikkeling van een gasttaal (bijv. de Nederlandse taal) afhankelijk van een drietal componenten: de blootstelling, de intensiteit van de blootstelling en de efficiëntie van de taalverwerving. Ten eerste omvat de blootstelling onder andere de mate waarin anderen de gasttaal in iemands omgeving gebruiken, ofwel hoeveel mensen in iemands omgeving de gasttaal spreken, lezen of schrijven. Ten tweede richt de intensiteit van de blootstelling zich op hoe vaak mensen in de omgeving communiceren in de gasttaal. Hierbij geldt dat hoe vaker mensen de gasttaal gebruiken in iemands omgeving, hoe beter de beheersing van de gasttaal zich ontwikkelt. Ten slotte verwijst de efficiëntie naar de mate waarin een bepaalde hoeveelheid blootstelling aan de gasttaal ook daadwerkelijk een verbeterde taalbeheersing oplevert. Gezamenlijk zullen deze drie componenten via iemands omgeving invloed uitoefenen op de ontwikkeling van de gasttaal (Chiswick & Miller, 1995, 1998).

Het wonen in een buurt met meer inwoners met een migratieachtergrond kan mogelijk leiden tot een beperktere Nederlandse taalbeheersing onder de jongeren met een migratieachtergrond in deze buurt. Jongeren ontwikkelen de gasttaal onder andere door het communiceren en interacteren met buurtgenoten, zoals hiervoor beschreven. Hierdoor zal de beheersing van de gasttaal deels afhangen van de hierin aanwezige stimulansen om de taal te gebruiken en te ontwikkelen. Als jongeren in mindere mate worden blootgesteld aan de gasttaal in de buurt, zal dit daarom nadelig zijn voor hun beheersing van de gasttaal (Beckers, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 1998, 2002; Pong & Hao, 2007). In buurten met meer inwoners met een migratieachtergrond zullen er gemiddeld minder interacties voorkomen tussen jongeren met een migratieachtergrond en inwoners met een Nederlandse achtergrond (Beckers, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 1998, 2002). Er zullen in deze buurten minder inwoners zijn die Nederlands spreken, lezen of schrijven, aangezien er logischerwijs minder Nederlandse buurtbewoners zijn (d.w.z. lagere blootstelling). Er zal hierdoor tijdens de interacties tussen jongeren en buurtgenoten waarschijnlijk minder vaak Nederlands gesproken worden (d.w.z. lagere intensiteit van de blootstelling). Tot slot zullen de interacties in mindere mate leiden tot een verbeterde Nederlandse taalbeheersing vanwege de gemiddeld lagere

Nederlandse taalbeheersing van de interactiepartner (d.w.z. verminderde efficiëntie) (Chiswick & Miller, 1995,1998). De drie elementen kunnen lastig los van elkaar gezien worden, dus gezamenlijk kan dit leiden tot een beperktere Nederlandse taalbeheersing onder jongeren met een migratieachtergrond die wonen in een buurt met een groter aandeel inwoners met een migratieachtergrond (Beckers, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 1998, 2002). Dit leidt tot de volgende hypothese:

H1: Het wonen in een buurt met meer inwoners met een migratieachtergrond heeft een negatieve invloed op de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond die in deze buurt wonen.

Nederlandse taalbeheersing en opleidingsniveau

Een beperktere Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond heeft mogelijk een negatieve invloed op hun opleidingsniveau. De beheersing van taal is van groot belang voor de ontwikkeling van verschillende vaardigheden die relevant zijn voor het onderwijssucces, zoals de lees-, schrijf-, cognitieve en communicatieve vaardigheden. Een goede beheersing van de voertaal zorgt ervoor dat een kind volop in staat is om de schoolopdrachten uit te voeren en helder te communiceren. Daarom zal een goede taalbeheersing leiden tot meer onderwijssucces (Bleakley & Chin, 2004; Van Ours & Veenman, 2003). Jongeren met een migratieachtergrond ontwikkelen de benoemde vaardigheden in hun moedertaal vrijwel moeiteloos met behulp van ouderlijke investeringen (Harley 1986; Long, 1990). Daarentegen verloopt de taalverwerving van de gasttaal, in dit geval Nederlands, moeizamer en kan een beperkte beheersing van de gasttaal dus nadelig zijn voor hun uiteindelijke opleidingsniveau (Chiswick & Miller, 1995, 1996, 1998; Pong & Hao, 2007; Sykes & Kuyper, 2009). Dit leidt tot de volgende hypothese:

H2: Een beperktere Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond zal een negatieve invloed hebben op hun opleidingsniveau.

Kortom, het wonen in een buurt met een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond kan mogelijk een verklaring bieden voor de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond, vanwege de beperktere Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond die wonen in dit soort buurten (Beckers, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 1998, 2002; Pong & Hao, 2007). Er geldt hiervoor echter dat er niet

wordt uitgesloten dat het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond een direct effect heeft op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond, omdat er mogelijk nog andere invloeden zijn. Op basis van het bovenstaande wordt de volgende hypothese geformuleerd:

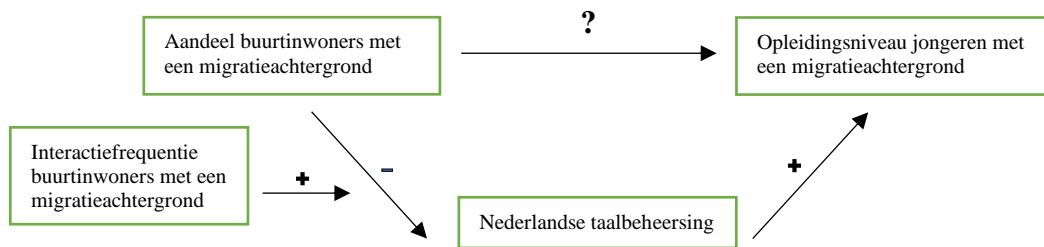
H3: Het wonen in een buurt met meer inwoners met een migratieachtergrond heeft een negatieve invloed op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond die in deze buurt wonen vanwege hun beperktere Nederlandse taalbeheersing.

2.1.2. Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond

De frequentie waarin jongeren en buurtinwoners met een migratieachtergrond met elkaar interacteren, kan mogelijk de negatieve invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond in de buurt, beïnvloeden. Buurtinwoners met een migratieachtergrond kunnen naar verwachting op basis van taal en/of etnisch-culturele factoren een bepaalde mate van overeenkomst ervaren. Hierdoor zullen ze elkaar waarschijnlijk vaker opzoeken en onderling interacteren. Dit kan de kans op interacties met burens met een Nederlandse achtergrond verder verlagen (Bygren & Szulkin, 2010). Hierdoor zal de blootstelling aan de Nederlandse taal verder verminderen (Chiswick & Miller, 1995, 2002). Op basis van de eerdergenoemde verwervingsprocessen van de gasttaal, geldt hier dat hoe vaker er geïnteracteed wordt met buurtgenoten met een migratieachtergrond, hoe groter de kans dat de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond negatief beïnvloed kan worden. In andere woorden: hoe hoger de interactiefrequentie tussen buurtinwoners met een migratieachtergrond en jongeren met een migratieachtergrond, hoe sterker hun Nederlandse taalbeheersing op negatieve wijze beïnvloed wordt door het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond. Deze verwachting leidt tot de volgende hypothese:

H4: De negatieve invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond, wordt versterkt door een hogere interactiefrequentie tussen jongeren met een migratieachtergrond en overige buurtinwoners met een migratieachtergrond.

De onderzoeksverwachtingen worden hieronder samengevat in figuur 1:

Figuur 1: Schematische weergave van de onderzoeksverwachtingen (d.w.z. het theoretisch model).

2.2. Overige invloedrijke factoren

Naast de benoemde factoren, worden het opleidingsniveau van de ouders, de ouderbetrokkenheid en het geslacht meegenomen in deze studie. Er is gekozen voor deze variabelen, omdat eenieder mogelijk de relaties tussen de variabelen in het theoretisch model kan verstoren. Er wordt daarom gecontroleerd voor dit drietal variabelen.

Ten eerste, het opleidingsniveau van de ouders is bepalend voor het opleidingsniveau, de Nederlandse taalbeheersing, het aandeel en de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond. Over het algemeen geldt dat hoogopgeleide ouders beschikken over meer financiële, sociale en emotionele middelen en hulpbronnen, waardoor ze meer mogelijkheden hebben om hun kinderen te ondersteunen en stimuleren in hun onderwijsloopbaan. Jongeren met hoogopgeleide ouders behalen daarom vaker een hoger opleidingsniveau dan jongeren met laagopgeleide ouders (Dronkers, 2007). Een hoger opleidingsniveau van ouders hangt daarnaast veelal samen met een betere Nederlandse taalbeheersing van de ouders. Met als gevolg dat dit wordt overgedragen aan hun kinderen (Hoff, 2006). Tot slot hangt de woonplek ook regelmatig samen met het opleidingsniveau van de ouders. Ouders met een hogere opleiding zullen, vanwege hun voorkeuren en (financiële) mogelijkheden, gemiddeld minder vaak in een buurt wonen met een groot aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond (Musterd, 2005). En dit hangt logischerwijs ook samen met de interactiefrequentie tussen de jongeren en buurtinwoners met een migratieachtergrond.

Ten tweede, de ouderbetrokkenheid kan ook van invloed zijn op het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing. De mate waarin ouders betrokken zijn bij de onderwijsparticipatie van hun kind, zal invloed uitoefenen op de verwachtingen die worden overdragen aan hun kind betreft hun opleidingsniveau. Hoe hoger de ouderbetrokkenheid, hoe groter de kans dat ze meer willen investeren in middelen en ondersteuning ten goede van het

opleidingsniveau van hun kind (Feliciano, 2006; Gorard, See & Davies, 2012). Daarnaast kan de ouderbetrokkenheid ook samenhangen met de Nederlandse taalbeheersing. Door de cruciale rol voor het opleidingsniveau en maatschappelijke participatie in het algemeen, zullen ouders, in het geval van een hogere onderwijsbetrokkenheid, de beheersing van de Nederlandse taal stimuleren. Kortom, een hogere ouderbetrokkenheid zal waarschijnlijk leiden tot een betere Nederlandse taalbeheersing (Feliciano, 2006).

Ten derde, het geslacht van jongeren is mogelijk ook van invloed op het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing. Jongens lijken in de klas meer vatbaar te zijn voor antisociaal gedrag, zoals onoplettendheid, rusteloosheid en agressiviteit in vergelijking met meisjes (Gibbs, Fergusson & Horwood, 2008). Daarnaast hebben meisjes gemiddeld een beter zelfinzicht en zelfregulatie. Dit heeft als gevolg dat ze (i.t.t. tot jongens) de bedoeling van leerkrachten of schoolopgaven beter in kunnen schatten en gemotiveerder zijn om goede onderwijsresultaten te halen (Gibbs, Fergusson & Horwood, 2008; Van Tetering, De Groot & Jolles, 2018). Daarnaast kan dit ertoe leiden dat de Nederlandse taalbeheersing van meisjes ook beter is, vanwege zijn cruciale rol voor het onderwijssucces en sociaaleconomische kansen (Belfi, Levels & Van der Velden, 2015; Crul, 2000).

3. Data en methode

3.1. Dataset

3.1.1. Onderzoeksopzet en -procedure CILSNL

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt gebruik gemaakt van de eerste (2010) en zevende (2017) wave van de Children of Immigrants Longitudinal Survey in the Netherlands (CILSNL) dataset (Jaspers & Van Tubergen, 2019; Jaspers, Van Tubergen & Kalmijn, 2019). Dit onderzoeksproject focust zich op de intergenerationele integratie van kinderen met een migratieachtergrond, en specifiek op het beschrijven en verklaren van de levensloop van Nederlandse jongeren met en zonder migratieachtergrond. Dit wordt gedaan aan de hand van de thema's (a) vooruitgang op school en op de arbeidsmarkt, (b) de ontwikkeling van normen, waarden, levensstijl en attitudes en (c) veranderingen in sociale netwerken en sociale participatie. De dataverzameling is in 2010 gestart onder derdeklassers in het voortgezet onderwijs en afgerond in 2017 toen de respondenten veelal deelnamen aan hoger onderwijs of de arbeidsmarkt (Jaspers, Van Tubergen, Van Zandvliet, Soto & Wittenberg, 2017). CILSNL is de eerste omvangrijke en volledige gestandaardiseerde panelstudie over dit onderwerp in Nederland en levert hiermee een bijdrage aan de wetenschappelijke kennis betreft de integratie van tweede-generatie jongeren met een migratieachtergrond (CILS4EU, 2016). De verdeling van respondenten met en zonder migratieachtergrond is representatief voor de onderzoeksdoelgroep van Nederlandse jongeren met en zonder migratieachtergrond en CILSNL wordt erkend als betrouwbare dataset (CBS, 2021; CILS4EU, 2016; DANS, 2018).

De CILSNL-data zijn verzameld door middel van vragenlijsten onder Nederlandse scholieren met en zonder migratieachtergrond. Om een volledige representatie van de doelgroep te waarborgen, in het specifiek kinderen met een migratieachtergrond, is er in de eerste wave een driestapsteekproef (gestratificeerd) getrokken uit de doelgroep. De steekproefstrata zijn gemaakt op basis van de proportie scholieren met een migratieachtergrond en het schoolniveau (exclusief praktijkonderwijs). Dit met als doel om een overrepresentatie van kinderen met een migratieachtergrond te behalen. Dit heeft geresulteerd in een viertal strata, waarbij het vierde stratum het grootste aandeel kinderen met een migratieachtergrond bevat. Op basis van de strata is a priori een scholenverdeling gemaakt met 18 scholen in het eerste stratum, 34 in het tweede, 31 in het derde en 26 in het vierde stratum. Dit met als doel om minimaal 4000 scholieren te interviewen, waarvan minstens 1500 scholieren met een migratieachtergrond.

De eerste fase van de steekproef heeft zich vervolgens gericht op het benaderen van de geselecteerde scholen. In de tweede fase zijn de klassen binnen de scholen geselecteerd. In principe werden er hiervoor 2 klassen willekeurig gekozen, mits er meer dan 2 klassen binnen de doelgroep (d.w.z. derdeklassers) waren. Mocht dit niet gelden, dan zijn de beschikbare klassen geselecteerd. In totaal zijn er 223 klassen geselecteerd, waarvan 177 willekeurig. Tot slot zijn in de derde fase de leerlingen geselecteerd om deel te nemen aan de vragenlijst. In principe heeft elke leerling in de geselecteerde klas geparticipeerd. De leerlingen met een verstandelijke of lichamelijke beperking, of onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid zijn uitgesloten. In het geval van een non-respons onder de geselecteerde scholen (d.w.z. eerste selectie), is gebruik gemaakt van een vervangingsstrategie. Elke school behorend tot de eerste selectie is gematcht met een vergelijkbare school (Adams, 2003; CILS4EU, 2016). In het geval van een non-respons of geen akkoord voor deelname, is overgegaan naar de bijpassende school. Door deze vervangingsstrategie is het totale responsepercentage van de eerste wave verhoogd van 30,0% naar 78,9% met een uiteindelijke steekproef van 4363 scholieren. Hiervan heeft 33,94% een migratieachtergrond en 65,73% niet (CILS4EU, 2016).

De zevende wave is vervolgens een voortzetting van de voorgaande 6 waves, wat betekent dat de onderzoeksdoelen- en opzet overeenkomstig zijn met de voorgaande waves. De zevende wave beoogt een evenwichtige vragensamenstelling te realiseren met vragen uit eerdere waves en nieuwe vragen om contextuele veranderingen in kaart te kunnen brengen. De vragen omtrent de schoolloopbaan en doorstroom naar de arbeidsmarkt zijn daarom meer gericht op de deelname aan het hoger onderwijs en de onderwijs-arbeidsmarkt doorstroom. Verder geldt dat de doelgroep voor wave 7 alle jongeren omvat die ooit zijn benaderd om deel te nemen aan de eerste 3 waves van het CILSNL-onderzoeksproject. Dit is met uitzondering van jongeren die toekomstige deelname hebben geweigerd (N=1619). Hierdoor zijn er in totaal 6293 personen benaderd en leidt dit met een responspercentage van 56,6% tot een steekproefomvang van 3561 respondenten. Hiervan heeft 21,7% een migratieachtergrond en 72,5% niet (Jaspers et al., 2017).

3.1.2. Onderzoeksteekproef

Dit onderzoek maakt gebruik van de (gereduceerde) datasets van wave 1 en wave 7 (Jaspers & Van Tubergen, 2019; Jaspers, Van Tubergen & Kalmijn, 2019). Het startsample bevat alle respondenten die zowel in de eerste als de zevende wave geparticipeerd hebben. Hierdoor zitten er 2198 respondenten in de startsample. Daarnaast zullen er alleen respondenten met een migratieachtergrond meegenomen worden. Hiervoor geldt dat iemand een

migratieachtergrond heeft als tenminste één ouder buiten Nederland is geboren (Dolman, Jacob & Kalter, 2014). Hierdoor blijven er 515 respondenten over voor de onderzoeks-sample. Daarnaast worden er alleen respondenten meegenomen met geldende waarden op alle gebruikte variabelen van het onderzoek. Hierdoor vallen er nog 173 respondenten af. Uiteindelijk zullen er 342 respondenten gebruikt worden in de analyses. Deze respondenten hebben een leeftijd van minimaal 13 en maximaal 17 jaar in wave 1.

3.2. Variabelen en operationalisering

3.2.1. Hoofdvariabelen

Opleidingsniveau

De afhankelijke variabele ‘opleidingsniveau’ is gemeten aan de hand van verschillende vragen uit wave 7 over het hoogste onderwijsniveau waar respondenten ooit aan gestart zijn of hebben afgerond. De eerste vraag (item 1) verzamelt informatie over het hoogste onderwijsniveau waarvoor ze een diploma hebben behaald met de antwoordopties ‘vmbo-k’ (1) tot ‘universitaire master’ (16) en ‘geen diploma’ (17). De tweede vraag (item 2) richt zich op de belangrijkste (onderwijs)activiteit waar de respondent op dit moment mee bezig is. Deze vraag heeft de antwoordmogelijkheden ‘ik zit op de middelbare school’ (1), ‘ik zit op het mbo’ (2), ‘ik zit op het hbo’ (3), ‘ik zit op de universiteit’ (4), ‘ik werk’ (5) tot ‘ik ben werkloos’ (6) en ‘ik doe iets anders’ (7). De derde vraag (item 3) bevraagt welk mbo-niveau de respondent op dit moment doet en de antwoordopties lopen van ‘niveau 1’ (1) tot ‘niveau 4’ (4). Om de variabele voor het hoogste behaalde opleidingsniveau van de respondent te construeren, is het eerste item gebruikt als basisscore voor de nieuwe variabele. Daarnaast zijn het tweede en derde item gebruikt om de score op het eerste item aan te passen als de respondent op het moment van de vragenlijstafname met een hoger opleidingsniveau gestart was. De score op het eerste item is dus verhoogd als de respondent op het tweede item een hoger opleidingsniveau scoort in vergelijking met de score op het eerste item. Daarnaast is voor de respondenten die op het tweede item aangaven ‘mbo’ (2) te volgen, het mbo-niveau verhoogd als op het derde item een hogere score was gegeven dan op item 1. Verder geldt voor de respondenten die op het tweede item aangaven nog op de middelbare school (1) te zitten, dat hun scores een trede verhoogd zijn op de nieuwe schaalvariabele. Dit is gedaan op basis van de verwachting dat deze respondenten een niveau hoger gestart zijn in vergelijking met het hoogst aangegeven diploma wat ze ooit hebben behaald. Op basis van het voorgaande hebben alle respondenten die op het eerste item ‘geen diploma’ (17) scoorden, hun hoogste

gestarte opleidingsniveau als score toegekend gekregen. Vervolgens heeft iedereen die nog steeds geen diploma had en momenteel geen onderwijs volgt, een score (1) gekregen en zijn de overige respondenten een trede opgeschoven. Hierdoor is iedereen geplaatst in de categorie van zijn of haar hoogst afgeronde of gestarte opleidingsniveau. Deze variabele heeft op basis van de ISLED-onderwijsschaal de volgende antwoordmogelijkheden: ‘geen diploma’ (1), ‘vmbo-k’ (2), ‘vmbo-b’ (3), ‘vmbo-gt’ (4), ‘vmbo-t’ (5), ‘mbo-1’ (6), ‘mbo-2’ (7), ‘mbo-3’ (8), ‘mbo-4’ (9), ‘havo’ (10), ‘vwo’ (11), ‘hbo-associate degree’ (12), ‘hbo’ (13) en ‘universiteit’ (14) (Schröder & Ganzenboom, 2021). Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 8 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

Aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond

Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond is gemeten via een vraag in de eerste wave over hoeveel mensen in de buurt geen migratieachtergrond hebben. De respondent kon een antwoord geven op een schaal van ‘bijna allemaal of allemaal’ (1) tot ‘niemand of bijna niemand’ (5). De invloed van de buurtsamenstelling op onderwijsuitkomsten wordt veelal gemeten via kenmerken op postcodeniveau en onafhankelijk van de respondent bepaalt. Een van de kritiepunten van deze methode is echter dat burgers regelmatig een ander gebied beschouwen als hun woonbuurt in vergelijking met het gekozen gebied op basis van postcode. Daarom wordt de gebruikte vraag in de dataset gezien als bruikbaar om de invloed van buurtsamenstelling op het opleidingsniveau te meten (Sampson, Morenoff & Gannon-Rowley, 2002). Op basis van de theorie wordt er een negatieve invloed verwacht bij een groter aandeel inwoners met een migratieachtergrond in de buurt. Een score van 5 op de originele variabele betekent dat er weinig tot geen buurtinwoners zonder migratieachtergrond zijn, ofwel dat bijna alle of alle buurtinwoners een migratieachtergrond hebben. Daarom zijn slechts de naam en labels van de originele variabele veranderd. De schaal voor de nieuwe variabele loopt van ‘bijna niemand of niemand’ (1) tot ‘bijna allemaal of allemaal’ (5). Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 7 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

Nederlandse taalbeheersing

De Nederlandse taalbeheersing zal gemeten worden met behulp van vier vragen uit de eerste wave die aangeven hoe goed iemand Nederlands kan spreken, verstaan, lezen en schrijven.

Hiermee kan voldoende inzicht verkregen worden in de taalbeheersing van de respondent (Hulstijn, 2010). De respondent kon op elke vraag antwoorden op een vijf-puntschaal van 'helemaal niet goed' (1) tot 'perfect' (5). Vervolgens worden de items, na de uitvoering van een betrouwbaarheidsanalyse (4 items; Cronbach's alfa = 0,89), samengevoegd. De nieuwe schaalvariabele meet de gemiddelde score op de 4 items. De antwoordmogelijkheden van de nieuwe variabele zijn overeenkomstig met de originele schaal, waarvoor geldt dat een hogere score een betere Nederlandse taalbeheersing aangeeft. Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 2 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond

De interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond zal gemeten worden via vragen in de eerste wave over de interactiefrequentie met buurtinwoners met een Marokkaanse of Turkse migratieachtergrond. Er is gekozen voor deze groepen, omdat de Marokkaanse en Turkse taal duidelijk verschilt van de Nederlandse taal (Gijsberts, 2014). Hierdoor zal blootstelling hieraan mogelijk niet bevorderlijk zijn voor de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond (Chiswick & Miller, 1998, 2002). De invloed van de interactiefrequentie met Marokkaans- en/of Turks-Nederlandse buurtinwoners op de Nederlandse taalbeheersing kan mogelijk verschillen per respondent vanwege onderlinge taal en/of etnisch-culturele verschillen en/of overeenkomsten. Vanwege databeperkingen, kan hier geen rekening mee gehouden worden en is de meting niet optimaal. Desondanks is het theoretisch relevant om deze factor te includeren (Bygren & Szulkin, 2010; Chiswick & Miller, 1995, 2002). De respondent kon voor elke groep antwoord geven op een zes-puntschaal lopend van 'elke dag' (1) tot 'nooit' (5). Voor deze studie wordt gekeken naar de interactiefrequentie met buurtinwoners met migratieachtergrond middels een oplopende schaal. Daarom worden de originele variabelen in tegengestelde richting geconstrueerd. Vervolgens zijn de items gecombineerd tot een variabele met 'nooit' (1) tot 'elke dag' (5). Deze variabele meet de gemiddelde score van de respondent op de 2 items. Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 82 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef. Tot slot, om het moderatie-effect van deze variabele te schatten, is er een interactieterm gemaakt met het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond. Beide variabelen zijn hiervoor eerst gecentreerd.

3.2.2. Controlevariabelen

Het hoogst afgeronde opleidingsniveau van de ouders zal gemeten worden middels een zestal vragen uit de eerste wave over de afgeronde opleidingen (d.w.z. de basisschool, de middelbare school en de universiteit) van de vader en moeder. De antwoordmogelijkheden voor de originele variabelen waren 'ja' (1) en 'nee' (2). De antwoordopties van deze variabelen zijn veranderd in 'nee' (0) en 'ja' (1). De gebruikte variabelen hebben afwisselend een hoog aantal ontbrekende waarden. Vermoedelijk komt dit doordat de respondenten inconsequent antwoord hebben gegeven om een van de vragen over het hoogste afgeronde opleidingsniveau van de ouders. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat de vraag over de het afronden van de universiteit niet is beantwoord, als alleen de basisschool is afgerond. Omgekeerd kan de vraag over het afronden van de middelbare school bijvoorbeeld niet zijn beantwoord, als een ouder de universiteit wel heeft afgerond. Daarom wordt er een waarde (1) ingevuld op de vraag over het afronden van de basisschool en/of middelbare school, als een ouder de universiteit heeft afgerond. Daarnaast wordt de score (1) ingevuld bij de vraag over de afronding van de basisschool als de middelbare school is afgerond. Verder wordt er een waarde (0) ingevuld als een ouder wel de basisschool heeft afgerond, maar een ontbrekende waarde heeft op de vraag over de afronding van de middelbare school en/of de universiteit. Ten slotte wordt er ook een waarde (0) ingevuld als een ouder wel de middelbare school heeft afgerond, maar een ontbrekende waarde heeft op de vraag over de afronding van de universiteit. Vervolgens worden de 6 items gecombineerd tot een variabele die het hoogst afgeronde opleidingsniveau van de ouders meet. De antwoordmogelijkheden lopen van 'beide ouders hebben geen opleiding afgerond' (0) tot 'beide ouders hebben de universiteit afgerond' (6). Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 72 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

Ten tweede, de betrokkenheid van de ouders zal gemeten worden via een drietal vragen in de eerste wave over hoe het kind de ouderbetrokkenheid bij hun onderwijsloopbaan ervaart. De respondent heeft hiervoor aangegeven in hoeverre hij of zij het eens was met de volgende uitspraken: 'Mijn ouders vinden mijn cijfers en hoe ik het doe op school erg belangrijk', 'Mijn ouders zeggen me dat ze trots op me zijn als ik het goed doe op school' en 'Mijn ouders moedigen me aan om hard te werken voor school'. De antwoordmogelijkheden voor alle vragen liepen van 'erg eens' (1) tot 'erg oneens' (5). In lijn met de theoretische verwachtingen in deze studie, zal de originele schaal in tegengestelde richting worden geconstrueerd. Om deze items vervolgens samen te voegen, is er een betrouwbaarheidsanalyse gedaan en de waarde ligt net onder de grenswaarde van 0.70 (3

items; *Cronbach's alfa* = 0,67) (Finley & Agresti, 1986). Desondanks worden de items samengenomen, omdat de behaalde score minimaal afwijkt van de grenswaarde en de inhoudelijke vragen voldoende overeenkomen met het gemeten concept (Gorard, See & Davies, 2012). De nieuwe schaalvariabele meet het gemiddelde op de 3 items. Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er nog 2 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

Ten derde, het geslacht van de respondent wordt verzameld via de vraag uit de eerste wave: 'ben je een jongen of een meisje?'. De antwoordmogelijkheden voor deze vraag waren 'jongen' (1) en 'meisje' (2). De originele variabele zal gehercodeerd worden naar 'jongen' (0) en 'meisje' (1). Op basis van de ontbrekende waarden van deze variabele, vallen er 0 respondenten af voor de uiteindelijke onderzoeksteekproef.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de beschrijvende statistieken van de gebruikte variabelen in deze studie. Op basis van de gemiddelden van deze variabelen, valt op dat de respondenten gemiddeld een hoog opleidingsniveau hebben afgerond of zijn gestart. De score van 10,89 ($SD=2,90$) geeft aan respondenten een opleidingsniveau hebben tussen havo en vwo. Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond is gemiddeld weinig tot ongeveer de helft op basis van het berekende gemiddelde van 2,78 ($SD=1,23$). De respondenten geven aan een goed tot perfecte Nederlandse taalbeheersing te hebben vanwege een gemiddelde van 4,15 ($SD=0,74$). De interactiefrequentie tussen de jongeren met een migratieachtergrond en buurtinwoners met een (Turkse en/of Marokkaanse) migratieachtergrond is weinig tot elke maand op basis van het gemiddelde van 2,62 ($SD=1,36$). Voor de controlevariabelen geldt dat gemiddeld een of beide ouders de middelbare school hebben afgerond ($M=3,66$, $SD=1,39$) en er is sprake van een relatief hoge ouderbetrokkenheid ($M=4,43$, $SD=0,55$). Ten slotte bestaat de onderzoeksteekproef voor 42,4% uit jongens en 57,6% uit meisjes. Dit betekent dat deze laatste groep is oververtegenwoordigd in de onderzoeksteekproef.

Tabel 1: Beschrijvende statistieken van de variabelen (N=342).

	Gemiddelde/ Percentages	Standaard deviatie	Minimum	Maximum
<i>Opleidingsniveau</i> (schaal 1=geen diploma tot 14=universiteit)	10,89	2,90	1	14
<i>Aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond</i> (schaal 1=bijna niemand of niemand tot 5=bijna allemaal of allemaal)	2,78	1,23	1	5
<i>Nederlandse taalbeheersing</i> (schaal 1=helemaal niet goed tot 5=perfect)	4,15	0,74	1	5
<i>Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond</i> (schaal 1=nooit tot 5=elke dag)	2,62	1,36	1	5
<i>Opleidingsniveau ouders</i> (schaal 0=beide ouders hebben geen opleiding afgerond tot 6= beide ouders hebben universiteit afgerond)	3,66	1,39	0	6
<i>Ouderbetrokkenheid</i> (schaal 1=erg oneens tot 5=erg eens)	4,43	0,55	1	5
<i>Geslacht</i>			-	-
0=jongen	42,4%			
1=meisje	57,6%			

3.3. Onderzoeksmethode en modelopbouw

Deze studie heeft een multiële regressieanalyse uitgevoerd, met een interval variabele die het opleidingsniveau meet als afhankelijke variabele, het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond als onafhankelijke variabele en de Nederlandse taalbeheersing als mediërende variabele. Daarnaast wordt de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond meegenomen als modererende variabele voor de relatie tussen het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en de Nederlandse taalbeheersing. De gebruikte controlevariabelen zijn het opleidingsniveau van de ouders, de ouderbetrokkenheid en het geslacht.

In totaal zijn er 6 modellen geschat via de multiële regressiemethode. Het eerste model bevatte enkel de genoemde controlevariabelen en in het tweede model werd de onafhankelijke variabele toegevoegd. Het derde model schat de relatie tussen de onafhankelijke en mediërende variabele, en het vierde model schat de invloeden van de onafhankelijke en mediërende variabele op de afhankelijke variabele. Vervolgens: om het mogelijke moderatie-effect van de interactiefrequentie met buurtinwoners met een

migratieachtergrond te testen, zijn er nog 2 losse modellen geschat. In het eerste model zijn de Nederlandse taalbeheersing als afhankelijke variabele, en het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond toegevoegd. In het tweede model is de interactieterm toegevoegd. Alle hypothesen worden getoetst met een tweezijdig significantieniveau van $\alpha = 0,05$. De analyses worden uitgevoerd met geanonimiseerde en gereduceerde datasets. Vanwege privacyrichtlijnen is het niet toegestaan om de volledige datasets te gebruiken en geldt dat enkele variabelen zijn gereduceerd of geaggregeerd in de gebruikte datasets (Jaspers et al., 2017). Hierdoor kunnen andere onderzoekers, in het geval van toestemming van de onderzoekers, de datasets gebruiken voor onderzoeksdoeleinden en kunnen de ethische richtlijnen gewaarborgd worden (E. Jaspers, e-mail, 16 maart 2021). Tot slot zijn de datasets tijdens het onderzoeksproces opgeslagen op een beveiligde omgeving van de Universiteit Utrecht. Op deze manier is er zo goed mogelijk rekening gehouden met de ethische overwegingen van een sociaalwetenschappelijk onderzoeksproces (NESH, 2006).

3.4. Regressieassumpties

Om de betrouwbaarheid van de regressieresultaten te waarborgen, is het noodzakelijk om een aantal assumpties te toetsen waaraan de data moeten voldoen. Het gaat hierbij om de volgende assumpties: onafhankelijkheid, normaliteit, uitbijters en multicollineariteit. Ten eerste, voor de assumptie van onafhankelijkheid geldt dat de eerste wave respondenten bevat die bij elkaar in de klas zitten, waardoor er niet zuiver sprake kan zijn van onafhankelijkheid. Daarentegen geldt dat er veel tijd verstreken is tussen beide waves en de respondenten allen een eigen onderwijsloopbaan hebben gevolgd na de middelbare school. Hierdoor is de klassencontext minder relevant geworden en wordt ervan uitgegaan dat de afhankelijkheid tussen de waarnemingen zeer gering geworden is (CILS4EU, 2016; Jaspers et al., 2017). Ten tweede is er getest of alle variabelen, behalve geslacht normaal verdeeld zijn. Op basis van het bijbehorende histogram, lijken het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing enigszins linksscheef verdeeld te zijn. Dit komt doordat de respondenten veelal verder zijn in hun studieloopbaan en vaak al lange tijd in Nederland wonen of zijn geboren, waardoor de Nederlandse taal relatief goed beheerst zal worden. Daarnaast was een minimale Nederlandse taalbeheersing noodzakelijk om deel te nemen aan de vragenlijstinfilling. Verder lijkt de ouderbetrokkenheid ook linksscheef verdeeld, wat suggereert dat gemiddeld genomen ouders betrokken zijn bij de onderwijsinzet van hun kinderen. Dit is echter niet problematisch, omdat het slechts gaat om een controlevariabele. De overige variabelen lijken op basis van de

histogrammen bij benadering normaal verdeeld te zijn. De gebruikte variabelen vertonen ook geen uitbuiters. Dit is te verklaren doordat deze variabelen of gebaseerd zijn op schalen met vastgesteld range of een dummyvariabele zijn. Tot slot, de Variance Inflation Factors (VIF) waarden testen in hoeverre er sprake is van multicollineariteit. Alle VIF-waarden lagen rond de 1 en dit impliceert dat er een kleine kans is op multicollineariteitsproblemen uitgaande van een grenswaarde van 3.

4. Resultaten

4.1. Bivariate statistieken

De bivariate analyses worden gepresenteerd in tabel 2 om een eerste indruk te krijgen van de onderlinge samenhang tussen de variabelen in dit onderzoek. De samenhang tussen het opleidingsniveau, het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond, de Nederlandse taalbeheersing en de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond zijn allen in lijn met de verwachtingen. Ten eerste hangt het opleidingsniveau op negatieve wijze samen met het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond. Daarnaast vertonen het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing een positieve samenhang. De samenhang tussen het opleidingsniveau en interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond is negatief. En tot slot geldt dat het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond positief samenhangt met de interactiefrequentie met andere buurtinwoners met een migratieachtergrond. Alle relaties vertonen een zwak tot matige samenhang wat suggereert dat de variabelen elkaar in minimale mate positief of negatief beïnvloeden (Finley & Agresti, 1986).

Vervolgens, enkele associaties betreft de controlevariabelen zijn noemenswaardig in het licht van de verwachtingen van deze studie. De samenhang van de controlevariabelen is veelal in lijn met de verwachtingen. Het is daarentegen opvallend dat het opleidingsniveau een negatieve zwakke samenhang heeft met de ouderbetrokkenheid. Dit suggereert mogelijk dat een hoger opleidingsniveau samenhangt met een minder ouderbetrokkenheid. Ofwel, dat de ouderbetrokkenheid lager wordt als het kind meer onderwijssucces ervaart. Daarnaast vertonen het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond een positieve zwakke samenhang met de ouderbetrokkenheid. Dit suggereert dat een toename in het aandeel van of interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond samenhangt met meer ouderbetrokkenheid.

Tabel 2: Bivariate samenhang tussen de variabelen.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Opleidingsniveau	-					
2. Aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond	-0,14**	-				
3. Nederlandse taalbeheersing	0,14*	-0,07	-			
4. Interactiefrequentie buurtinwoners met migratieachtergrond	-0,23**	0,29**	-0,01	-		
5. Opleidingsniveau ouders	0,25**	-0,25**	0,10	-0,32**	-	
6. Ouderbetrokkenheid	-0,19**	0,12*	0,05	0,20**	0,00	-
7. Meisje	0,00	-0,01	-0,04	0,05	0,03	-0,02

*Significant met een p-waarde <0.05 (2-zijdig)

N=342

**Significant met een p-waarde <0.01 (2-zijdig)

4.2. Hypothesen en statistische analyses

Tabel 3 toont de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten om het hoogste behaalde of gestarte opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond en hun Nederlandse taalbeheersing te voorspellen. Model 1 bevat de effecten van de controlevariabelen op het opleidingsniveau. Het opleidingsniveau van de ouders heeft een significante positieve invloed op het opleidingsniveau van hun kinderen ($b=0,513$, $p < 0,001$). Dit impliceert dat een hoger opleidingsniveau van ouders op de lange termijn leidt tot een hoger opleidingsniveau van hun kinderen. De ouderbetrokkenheid heeft een significant negatief effect op het opleidingsniveau ($b=-0,980$, $p < 0,001$). Dit suggereert dat meer betrokkenheid van de ouders bij de onderwijsactiviteiten van hun kind leidt tot een lager opleidingsniveau. Dit is in strijd met de verwachting. Een ouder toont daarentegen vaak pas betrokkenheid als het noodzakelijk is, ofwel wanneer het kind minder onderwijssucces ervaart (Gorard, See & Davies, 2012). Dit zou een verklaring kunnen geven van de gevonden invloed. Vervolgens, meisjes lijken in vergelijking met jongens een minder hoog opleidingsniveau te behalen of starten, maar dit resultaat is niet significant ($b=-0,091$, $p=0,765$). Tot slot, het eerste model is significant ($R^2=0,095$, $F(3, 338) = 11,843$, $p < 0,001$). De controlevariabelen zijn in staat 9,5% van de variantie in het opleidingsniveau te verklaren.

In het tweede model is het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond toegevoegd. Deze verklaringsfactor heeft een negatief effect op het opleidingsniveau ($b=-0,149$, $p=0,242$), maar het resultaat is niet significant. De invloeden van de controlevariabelen blijven vergelijkbaar met model 1. Het tweede model kan 9,9% van de totale variantieproportie van opleidingsniveau verklaren ($R^2=0,099$, $F(1, 337) = 1,375$, $p=0,242$), maar dit is geen significante verbetering ten opzichte van model 1.

Het derde model bevat het effect van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing. Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond heeft een minimaal negatieve invloed op de Nederlandse taalbeheersing ($b=-0,035$, $p=0,306$). Dit is in lijn met de eerste hypothese, maar het resultaat is niet significant. Daarom wordt de eerste hypothese weerlegd. Verder geldt dat het opleidingsniveau van de ouders ($b=0,048$, $p=0,104$), de ouderbetrokkenheid ($b=0,072$, $p=0,319$) en het zijn van een meisje ($b=-0,064$, $p=0,427$) geen significante invloed hebben op de Nederlandse taalbeheersing. De factoren in het derde model zijn vervolgens in staat 1,8% van de totale variantie in de Nederlandse taalbeheersing te verklaren ($R^2=0,018$, $F(4, 337) = 1,549$, $p=0,188$). Dit is echter niet significant.

Tot slot test het vierde model de mediërende rol van de Nederlandse taalbeheersing op het opleidingsniveau. Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond heeft een minimaal negatief effect op het opleidingsniveau ($b=-0,133$, $p=0,294$). Het effect toont een lichte daling ten opzichte van het tweede model ($b=-0,149$, $p=0,242$), waardoor het directe effect iets kleiner is dan het totale effect. Het resultaat blijft echter insignificant. De Nederlandse taalbeheersing heeft een positief significant effect op het opleidingsniveau ($b=0,463$, $p=0,024$). Een betere Nederlandse taalbeheersing leidt hiermee tot een hoger opleidingsniveau en dit ondersteunt de tweede hypothese van deze studie. Het effect van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond tussen model 2 en 4 verandert daarentegen slechts minimaal. De Nederlandse taalbeheersing fungeert daarom niet als mediator voor de relatie tussen het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en het opleidingsniveau van de jongeren. Dit weerlegt de derde hypothese. De effecten van de controlevariabelen op het opleidingsniveau blijven vrijwel stabiel. Het laatste model kan 11,2% van de totale variantie in het opleidingsniveau verklaren ($R^2=0,112$, $F(1, 336) = 5,152$, $p=0,024$). De toevoeging van de Nederlandse taalbeheersing leidt tot een significante verbetering ten opzichte van model 2, waardoor het laatste model de beste modelfit heeft om het opleidingsniveau te voorspellen.

Tabel 3: Regressiemodellen om het opleidingsniveau (model 1, 2 en 4) en de Nederlandse taalbeheersing (model 3, 5 en 6) te voorspellen.

Afhankelijke variabele	Model 1 <i>Opleidingsniveau</i>	Model 2 <i>Opleidingsniveau</i>	Model 3 <i>Nederlandse taalbeheersing</i>	Model 4 <i>Opleidingsniveau</i>	Model 5 <i>Nederlandse taalbeheersing</i>	Model 6 <i>Nederlandse taalbeheersing</i>
	<i>b (SE)</i>	<i>b (SE)</i>	<i>b (SE)</i>	<i>b (SE)</i>	<i>b (SE)</i>	<i>b (SE)</i>
<i>Constante</i>	13,410*** (1,29)	13,357*** (1,29)	3,689*** (0,34)	11,650*** (1,48)	3,710*** (0,34)	3,803*** (0,35)
Aandeel buurtinwoners met migratieachtergrond		-0,149 (0,13)	-0,035 (0,03)	-0,133 (0,13)	-0,039 (0,04)	-0,042 (0,04)
Nederlandse taalbeheersing				0,463 (0,20)		
Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond					0,021 (0,03)	0,025 (0,03)
Aandeel buurtinwoners met migratieachtergrond x interactiefrequentie ^a						-0,035 (0,02)
Opleidingsniveau ouders	0,513*** (0,11)	0,480*** (0,11)	0,048 (0,03)	0,458*** (0,11)	0,054 (0,03)	0,049 (0,03)
Ouderbetrokkenheid	-0,980*** (0,27)	-0,941** (0,27)	0,072 (0,07)	-0,974*** (0,27)	0,063 (0,07)	0,051 (0,07)
Meisje	-0,091 (0,30)	-0,092 (0,30)	-0,064 (0,08)	-0,062 (0,30)	-0,068 (0,08)	-0,070 (0,08)
<i>N</i>	342	342	342	342	342	342
<i>R</i> ²	0,095	0,099	0,018	0,112	0,019	0,026
<i>F-change</i>	11,843***	1,375	1,549	5,152*	0,432	2,166

*Significant met een p-waarde <0.05 (2-zijdig)

**Significant met een p-waarde <0.01 (2-zijdig)

***Significant met een p-waarde <0.001 (2-zijdig)

^a Deze interactieterm is gemaakt op basis van de gecentreerde variabelen.

Moderator: interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond

Om het moderatie-effect van de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond te voorspellen, zijn twee nieuwe modellen geschat. De Nederlandse taalbeheersing is de afhankelijke variabele in beide modellen. Het vijfde model bevat het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond, de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond en de controlevariabelen. Ter herinnering: model 3 schat dezelfde verbanden, exclusief de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond. Dit model kan als referentiemodel fungeren. Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond heeft in model 5 een minimaal negatief effect op de Nederlandse taalbeheersing ($b=-0,039$, $p=0,255$). De interactiefrequentie heeft vervolgens een minimaal positief effect op de Nederlandse taalbeheersing ($b=0,021$, $p=0,512$). Beide effecten zijn echter niet significant. Betreft de controlevariabelen geldt dat de resultaten overeenkomstig zijn met het derde model. Dit model kan 1,9% van totale variantieproportie in de Nederlandse

taalbeheersing verklaren, maar dit is geen significante verbetering ten opzichte van model 3 ($R^2=0,019$, $F(1, 336)=0,432$, $p=0,512$).

Het laatste model bevat de interactieterm om de modererende rol van de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond te voorspellen. Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond heeft, als de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond gemiddeld (ofwel 0) is, een negatieve invloed op de Nederlandse taalbeheersing ($b=-0,042$, $p=0,230$). De interactiefrequentie heeft een positief effect op de Nederlandse taalbeheersing ($b=0,025$, $p=0,440$) als het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond gemiddeld (ofwel 0) is. Beide effecten zijn daarentegen minimaal en insignificant. Vervolgens geldt dat de interactieterm een minimaal negatief effect heeft op de Nederlandse taalbeheersing ($b=-0,035$, $p=0,142$). De richting van het effect ondersteunt de vierde hypothese, maar het resultaat is insignificant. Hiermee wordt de vierde hypothese weerlegd. De invloeden van de controlevariabelen komen vrijwel overeen met het voorgaande model. Tot slot kan dit model 2,6% van de totale variantie in de Nederlandse taalbeheersing verklaren ($R^2=0,026$, $F(1, 335)=2,166$, $p=0,142$), maar het resultaat is insignificant. Al met al geldt dat de ingevoegde variabelen in model 3, 5 en 6 geen significante bijdrage leveren aan de verklaring van de totale variantieproportie in de Nederlandse taalbeheersing.

4.3. Robuustheidsanalyse

Het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond wordt in de statistische analyses aangenomen als interval variabele, vanwege de (bij benadering) aan te duiden verschillen tussen de verschillende 5 schaaltraden en het ontbreken van een absoluut nulpunt (CILS4EU, 2016; Finley & Agresti, 1986). In de huidige analyses zijn er geen significante resultaten gevonden voor de verwachte verbanden tussen het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond, en het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing. Het is daarentegen mogelijk dat de invloed van deze eerste variabele verandert als het als ordinale variabele gebruikt wordt in de analyses. Om dit verschil te onderzoeken, wordt er een robuustheidsanalyse uitgevoerd. Hiervoor zijn 4 dummyvariabelen gemaakt met ‘bijna niemand tot niemand’ (0) als referentiecategorie (zie bijlage A, p. 46). Uit de analyses komen vrijwel geen afwijkende resultaten naar voren. Er wordt daarentegen een significant negatief effect ($b=-1,019$, $p=0,047$) gevonden op het opleidingsniveau als (bijna) iedereen in de buurt een migratieachtergrond heeft (d.w.z. 1=bijna allemaal tot allemaal). Dit impliceert dat als bijna iedereen of iedereen een migratieachtergrond heeft in de buurt, dit leidt tot een lager

opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond in deze buurt. De analyses tonen wederom geen mediatie-effect van de Nederlandse taalbeheersing. Dit suggereert dat het gaat om een (direct) effect van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond, mits 1=bijna allemaal tot allemaal, op het opleidingsniveau. Toch blijft de ondersteuning van de hypothesen hetzelfde na het uitvoeren van robuustheidsanalyse en is vooraf niet uitgesloten dat er mogelijke directe invloeden op het opleidingsniveau konden zijn. Het gevonden resultaat biedt mogelijk aanknopingspunten voor vervolgonderzoek.

5. Conclusie en discussie

Deze studie heeft als een van de weinige getracht de invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond en de Nederlandse taalbeheersing op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond te bestuderen. Daarnaast is de rol van de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond voor de Nederlandse taalbeheersing onderzocht. Deze studie draagt hiermee bij aan het publieke debat over de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond, de invloed van de ruimtelijke clustering van burgers met een migratieachtergrond en de verantwoording van mengingsbeleid als aanpak binnen de geschetste context. Er werd verwacht dat een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond een negatieve bijdrage zou leveren aan het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond in deze buurt, vanwege hun beperktere Nederlandse taalbeheersing. Verder werd verwacht dat de interactiefrequentie met buurtinwoners met een migratieachtergrond, de negatieve invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing, zou versterken. Er is gedeeltelijke ondersteuning gevonden voor de hypothesen in dit onderzoek.

Om te beginnen werd er verwacht dat een beperktere Nederlandse taalbeheersing zou resulteren in een lager opleidingsniveau, vanwege de cruciale rol van taalbeheersing voor het onderwijssucces (Bleakley & Chin, 2004; Van Ours & Veenman, 2003). Deze aanname, en hiermee de tweede hypothese, wordt ondersteund op basis van de onderzoekresultaten. Dit betekent dat een slechtere Nederlandse taalbeheersing leidt tot een lager opleidingsniveau, ofwel dat een betere Nederlandse taalbeheersing resulteert in een hoger opleidingsniveau.

Daarnaast was de verwachting dat een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond zou leiden tot een beperktere Nederlandse taalbeheersing. Dit was gebaseerd op de aanname dat in deze buurten de blootstelling aan de Nederlandse taal minder zou zijn, waardoor dit minder ontwikkeld zou worden (Chiswick & Miller, 1998, 2002). Deze studie heeft hier geen ondersteuning voor gevonden wat leidt tot de weerlegging van de eerste hypothese. Dit zou kunnen suggereren dat de blootstelling in de buurt minder invloedrijk is voor de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond. De blootstelling in de thuisomgeving en op school kunnen mogelijk relevanter zijn voor de ontwikkeling van Nederlandse taal (Emmelot & Van Schooten, 2006; Prevoo, Malda, Mesman & Van Ijzendoorn, 2016)

Vervolgens werd er verwacht dat een groter aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond negatief zou beïnvloeden, vanwege de nadelige buurtinvloed op hun Nederlandse taalbeheersing

(Bleakley & Chin, 2004; Chiswick & Miller, 1998, 2002). Hier is geen steun voor gevonden, waardoor de derde hypothese is weerlegd. Dit suggereert mogelijk dat andere factoren onafhankelijk van buurt, zoals bijvoorbeeld het opleidingsniveau van de ouders, van invloed zijn op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond. Dit wordt ook ondersteund door deze studie. Ook geldt dat, zoals eerder benoemd, de Nederlandse taalbeheersing wel een directe invloed heeft op het opleidingsniveau. Daarnaast kan een negatieve invloed van een clustering inwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau eventueel door andere buurtinvloeden ontstaan (Galster, 2012). Deze studie kan daar echter geen uitsluitsel over bieden.

Tot slot was de verwachting dat een hogere interactiefrequentie de nadelige invloed van het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing, zou versterken. Dit werd gebaseerd op de aanname dat burgers met een migratieachtergrond vanwege overeenkomstige taal en/of cultureel-etnische kenmerken, elkaar vaker op zouden zoeken en de blootstelling aan de Nederlandse taal hierdoor verder zou verminderen (Bygren & Szulkin, 2010; Chiswick & Miller, 1998, 2002). Deze studie vindt hier geen steun voor, waardoor ook de vierde hypothese is weerlegd. De invloed van de interactiefrequentie kan mogelijk verschillen per cultureel-etnische groep, waardoor de theoretische aanname in deze studie mogelijk slechts geldt voor co-etnische interacties. Hier zal waarschijnlijk vaker in de moedertaal geïnteracteed worden, waardoor de Nederlandse taalbeheersing beperkter kan zijn (Borjas, 1995; Pong & Hao, 2007).

Op basis van de onderzoekbevindingen geldt dat de Nederlandse taalbeheersing een verklaring biedt voor de gevonden onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond. Deze uitkomst komt overeen met veel voorgaand onderzoek, waarin de essentiële rol van de beheersing van de voertaal voor het onderwijssucces onderstreept wordt (Bleakley & Chin, 2004; Van Ours & Veenman, 2003). Daarnaast lijkt het aantal mensen met een migratieachtergrond in de buurt vrijwel geen rol te spelen voor het opleidingsniveau en de Nederlandse taalbeheersing van jongeren met een migratieachtergrond. Deze resultaten zijn in lijn met de uitkomsten van eerdere studies in Nederland waarin wordt gevonden dat de (etnische) buurtsamenstelling niet enorm bepalend is voor de sociaaleconomische kansen van zijn inwoners (o.a. Bolt, 2004; Musterd & Ostendorf, 2005; Veldboer & Duyvendak, 2004). Het inzetten op gemengd wonen om ruimtelijke clustering van burgers met een migratieachtergrond tegen te gaan ter bevordering van de Nederlandse taalbeheersing en het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond, wordt hiermee niet gerechtvaardigd. Dit sluit wederom aan bij de kritische noten die met name vanuit de

wetenschappelijke hoek gegeven zijn voor deze beleidsaanpak (o.a. Bolt & Van Kempen, 2007; Musterd & Ostendorf, 2005). De wetenschappelijke en beleidsfocus op de rol van de buurt is hiermee niet direct ongegrond, aangezien er mogelijk andere buurtkenmerken kunnen zijn die nadelig werken voor de sociaaleconomische kansen van zijn jongeren. Er is vervolgonderzoek nodig om de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond verder te verklaren. Dit met als doel om de verscheidenheid in onderwijsroutes van jongeren met een migratieachtergrond en de hieraan gekoppelde sociaaleconomische kansenongelijkheid het hoofd te bieden. En uiteindelijk zowel het sociaaleconomische succes van de huidige als de toekomstige jongeren met een migratieachtergrond in Nederland te garanderen.

Discussie

Met het oog op de betrouwbaarheid van dit onderzoek, dienen enkele beperkingen vermeld te worden. Ten eerste, de gebruikte onderzoeksteekproef bevat voldoende respondenten om betrouwbare resultaten te leveren en hierover uitspraken te doen (Jasper et al., 2017). Daarentegen zijn de statistische analyses van dit onderzoek gedaan met een relatief kleine steekproefgrootte van 342 respondenten. Tijdens het klaarmaken van de onderzoeksteekproef, zijn er verhoudingswijs veel respondenten afgevallen vanwege ontbrekende waarden op de noodzakelijke variabelen. Dit resulteert in een lagere statistische power, waardoor er mogelijk sprake kan zijn van meer variatie en minder stabiliteit in de onderzoekresultaten. De zeggingskracht van de resultaten van deze studie is hierdoor lager (Finley & Agresti, 1986). Voor vervolgonderzoek wordt daarom aanbevolen om gebruik te maken van een grotere steekproefgrootte om de statistische power te verhogen en de zeggingskracht te vergroten.

Ten tweede, de meting van de Nederlandse taalbeheersing kent elke beperkingen. De gebruikte meting van de Nederlandse taalbeheersing in deze studie wordt beschouwd als voldoende representatief en betrouwbaar (Hulstijn, 2010). Er geldt echter dat de jongeren zelf een indicatie konden geven over hun algehele Nederlandse taalbeheersing. De subjectieve vraagstellingen leiden ertoe dat de resultaten mogelijk niet een volledig accuraat beeld schetsen van de Nederlandse taalbeheersing van de respondenten. Daarnaast kan er hierdoor een discrepantie ontstaan tussen het niveau van de Nederlandse taalbeheersing wat noodzakelijk is voor academisch succes en wat de respondent zichzelf toeschrijft (MacIntyre, Noels & Clément, 1997). Tot slot zijn de scholieren die vanwege hun onvoldoende Nederlandse taalbeheersing niet in staat waren om de vragenlijst zelfstandig in te vullen, uitgesloten van deelname. Met als gevolg dat de invloed van het aandeel buurtinwoners met

een migratieachtergrond op de Nederlandse taalbeheersing en het opleidingsniveau kunnen afwijken van de huidige onderzoeksbevindingen (CILS4EU, 2016). Deze punten kunnen in overweging genomen worden om de meting van de Nederlandse taalbeheersing te verbeteren in vervolgonderzoek.

Ten derde, de gebruikte CILSNL-datasets bieden geen inzicht in de etnische achtergrond van de respondenten, waardoor dit niet meegenomen kan worden in het onderzoek. Voorgaande studies hebben steun gevonden voor de invloed van co-etnische interacties en de taalbeheersing. De taalbeheersing van bijvoorbeeld de Nederlandse taal kan meer beïnvloed worden door co-etnische interacties dan door interacties met andere burgers met een migratieachtergrond (Borjas, 1995; Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007). Dit zou mogelijk ook kunnen gelden voor de interacties in de buurt. Door de beperkingen van de datasets, was het niet mogelijk om hier rekening mee te houden. Het onderzoekresultaat is hierdoor een verzameling van de onderlinge invloeden tussen zowel co-etnische als overige jongeren en burgers met een migratieachtergrond. Dit kan mogelijk een vertekend beeld geven van de daadwerkelijke invloeden. Voor vervolgonderzoek wordt daarom aanbevolen om uit te splitsen naar de verschillende etnische groepen. Hierdoor kan er een betrouwbaarder beeld van de invloeden geschetst worden en kunnen de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond mogelijk beter verklaard worden.

6. Beleidsaanbevelingen

Op basis van de onderzoekresultaten, zal er in dit hoofdstuk aandacht besteed worden aan de bijbehorende beleidsaanbevelingen. Er zal hiervoor ingegaan worden op de beleidsimplicaties omtrent het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond, ofwel de etnische buurtsamenstelling en het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond. Daarnaast zal de rol van de Nederlandse taalbeheersing en het opleidingsniveau van de ouders aangehaald worden als beleidsaanknopingspunt op basis van de gevonden resultaten in dit onderzoek.

I. Sociale menging en de etnische buurtcompositie

Ten eerste geldt dat de etnische samenstelling van de buurt waar iemand opgroeit mogelijk minder invloed heeft dan is aangenomen. Via de toepassing van mengingsbeleid zijn zowel in het verleden als het heden ingrepen gedaan in de woningvoorraad. Door meer variatie aan te brengen in het woningaanbod in met name kwetsbare wijken, is onder andere geprobeerd de clustering van burgers met een migratieachtergrond tegen te gaan en meer sociale menging te realiseren. Dit met als doel om onder andere de Nederlandse taalbeheersing te verbeteren en de (sociaaleconomische) integratie van burgers met een migratieachtergrond te stimuleren (Beckers, 2010). De onderzoeksresultaten vinden hier nog geen ondersteuning voor. Daarnaast vinden eerdere studies dat het wonen in een wijk met een veel co-etnische burgers mogelijk ook voordelig kan zijn voor de onderwijsprestaties van co-etnische jongeren mits er sprake is van een stimulerende onderwijscultuur (Borjas, 1995; Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007). **Er wordt daarom aanbevolen om in nieuwe beleidsaanpakken niet in te zetten op de realisatie van sociale menging van etnisch-culturele groepen met als doel om de Nederlandse taalbeheersing en hiermee de sociaaleconomische integratie van jongeren met een migratieachtergrond te verbeteren.**

II. De Nederlandse taalbeheersing en het opleidingsniveau van de ouders

De Nederlandse taalbeheersing is invloedrijk voor het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond. De buurt waarin ze opgroeien lijkt hiervoor niet van groot belang. Daarnaast geldt dat het opleidingsniveau van de ouders ook bepalend is voor het opleidingsniveau van hun kinderen. Ouders met een lager opleidingsniveau zijn minder in staat om financiële, sociale en emotionele hulpbronnen en/of middelen in te zetten ter bevordering van de onderwijsprestaties van hun kind. Daarnaast zijn deze ouders gemiddeld minder in staat om een stimulerende leeromgeving te realiseren thuis. Dit wordt veelal

overgedragen naar hun kinderen. Hierdoor is er sprake van een intergenerationeel patroon, waarbij kinderen van laagopgeleide ouders gemiddeld vaker ook zelf een lager opleidingsniveau behalen en dezelfde achterstanden ervaren (Crul, 2000; Donkers, 2007; Hoff, 2006). Het eenmaal oplopen van een onderwijsachterstand vanwege een Nederlandse taalachterstand en/of het opleidingsniveau van de ouders zal het onderwijssucces op de lange termijn in de weg te zitten (Van Kampen, Kloprogge, Rutten & Schonewille, 2005). Het verbeteren van de Nederlandse taalbeheersing kan succesvol zijn om het opleidingsniveau van kinderen met een migratieachtergrond te verbeteren en de nadelen van laagopgeleide ouders te beperken (Mutsaers, Zoon, De Baat & Prins, 2013). Het is hiervoor van belang om op vroege leeftijd in te grijpen (Heckman, 2011). **Daarom wordt er aanbevolen om in het beleid vooral te focussen op Nederlandse taalondersteuning van kinderen met een migratieachtergrond in voor- en vroegschoolse educatie (vve) (Leseman, 2007).** Eerdere studies laten zien dat hier de meest effectieve resultaten behaald voor het inlopen van taalachterstanden en het bevorderen van onderwijssucces (Nap-Kolhoff et al., 2008).

Ten eerste geldt dat er wordt aanbevolen om de huidige subsidieregelingen voor scholen met een groter aandeel kansarme scholieren door te zetten en in te zetten voor Nederlandse taalondersteuning in vroegschoolse educatie. Momenteel ontvangen scholen met een groter aandeel kansarme kinderen een financiële tegemoetkoming vanuit het Actieplan Gelijke Kansen om extra ondersteuning te verlenen aan scholieren die dit nodig hebben (Sykes & Kuyper, 2009; Rijksoverheid, 2021). Er wordt aangeraden om deze regeling door te zetten en te focussen op het verhelpen van Nederlandse taalachterstanden bij onderbouwleerlingen met een migratieachtergrond. Het is hiervoor echter eerst van belang dat er geïnventariseerd wordt door gemeenten en de desbetreffende scholen waar het geld naar toe gaat en welke uitkomsten worden verwacht. Eerdere evaluaties van vergelijkbare programma's tonen aan dat dit niet altijd duidelijk is, waardoor wordt aangeraden om de specificatie van en het toezicht op de subsidie-uitgaven te verbeteren (ECPO, 2009; Ledoux & Waslander, 2020). Daarnaast geldt dat er geïnventariseerd kan worden welke interventies effectief zijn om de Nederlandse taalondersteuning in de onderbouw te verbeteren (ECPO, 2009; Ledoux & Waslander, 2020).

Ten tweede geldt dat er een langdurige samenwerking tussen de gemeenten, maatschappelijke partners en scholen wordt aanbevolen om duurzame onderwijsondersteuning te realiseren (Driessen, 2020; Orfield, 2001). Zoals benoemd wordt er aangeraden om de beleidsfocus grotendeels te richten op de Nederlandse taalondersteuning in voor- en vroegschoolse educatie. Een duurzaam resultaat vraagt

daarentegen om een lange adem, waarbij de thuisomgeving ook een rol speelt. De ouders dienen ook betrokken te zijn bij de Nederlandse taalontwikkeling om een eventuele onderwijsachterstand van hun kind vroegtijdig te beperken en een negatief intergenerationeel patroon te doorbreken (Driessen, 2020). Naast de benoemde aanbeveling binnen de schoolcontext kan een integrale beleidsaanpak bijdragen aan een duurzame manier om taalachterstanden te verhelpen en het onderwijssucces bij kinderen met een migratieachtergrond te bevorderen. Dit biedt ruimte om taalondersteuning zowel op jonge als op latere leeftijd te verlenen (Mutsaers, Zoon, De Baat & Prins, 2013). De Gelijke Kansen Alliantie (OCW) is een overheidssamenwerkingsverband tussen de benoemde actoren, waarbij er zowel op school als thuis gewerkt wordt aan kansengelijkheid in het onderwijs. Dit gebeurt onder andere door in te zetten op de bevordering van de Nederlandse taal met een actieve rol voor ouders. Zowel in voor- en vroegschoolse educatie als op latere leeftijd. Ondanks het langdurige potentieel van dit programma, zal dit programma als onderdeel van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) doorgaan tot begin 2024 (GKA, 2021; Slob & Van Engelshoven, 2021). Er wordt daarom aanbevolen om dit of vergelijkbare beleidsprogramma's langduriger door te zetten en tussentijds te monitoren en evalueren op de effectiviteit te optimaliseren (Barnett, 1995; Bastiaanssen, 2019; Doolaard & Leseman, 2008).

III. Vervolgonderzoek

Tot slot wordt er slechts minimale steun gevonden voor de verwachte verbanden tussen de benoemde factoren. Daarnaast bevat deze studie enkele beperkingen. **Er wordt daarom aanbevolen om vervolgonderzoek uit te voeren om meer inzicht te realiseren in de verklaringsfactoren in de buurtcontext voor de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond.** Ten eerste geldt dat een kwantitatieve onderzoeksmethode aangeraden wordt voor vervolgonderzoek. Ondanks de methodologische complexiteit van buurtonderzoek, biedt deze methode mogelijk meer mogelijkheden om buurtkenmerken en persoonlijke kenmerken los te koppelen en de buurtinvloeden beter te schetsen (Sampson, Morenoff & Gannon-Rowley, 2002). Ten tweede wordt er aangeraden om de steekproefgrootte te vergroten om de zeggingskracht van de onderzoekresultaten te verbeteren. Dit kan mogelijk behaald worden door geen respondenten uit te sluiten op basis van hun Nederlandse taalbeheersing. Het aanbieden van vragenlijsten in de gepaste taal kan hiervoor een oplossing bieden (Squires, Sadarangani & Jones, 2020). Met het oog op de doelgroep en de veelvoorkomende ondervetegenwoordiging van respondenten met een migratieachtergrond, wordt daarnaast de onderzoeksoepzet van CILSNL aanbevolen om een

grote en representatieve steekproef uit de doelgroep te trekken (CILS4EU, 2016). Ten derde wordt aangeraden om informatie over de etniciteit en co-etnische interacties te verzamelen. Op basis van eerder onderzoek (o.a. Borjas, 1995; Bygren & Szulkin, 2010; Pong & Hao, 2007) lijkt de invloed van co-etnische burgers te verschillen in vergelijking met overige burgers. Dit geldt mogelijk ook voor de invloeden in de buurt. Door uit te splitsen naar etniciteit kunnen de onderlinge invloeden mogelijk beter voorspelt worden en biedt dit meer inzicht in de verklaringsfactoren voor de onderwijsverschillen onder jongeren met een migratieachtergrond. Ten vierde, een extra onderzoekanalyse hint op een negatieve invloed van een clustering van buurtinwoners met een migratieachtergrond op het opleidingsniveau van jongeren met een migratieachtergrond. De veroorzaker van deze invloed is echter onduidelijk, aangezien deze clustering geen verklaringskracht heeft en de Nederlandse taalbeheersing als mediator op basis van de onderzoeksresultaten hier geen voor verklaring kan bieden. In eerder Europees onderzoek lijkt de collectieve sociaaleconomische status van de buurtbewoners de negatieve invloed van deze clustering te kunnen verklaren (Beckers, 2010; Galster, 2012). Dit biedt mogelijk aanknopingspunten voor vervolgonderzoek.

Literatuurlijst

- Adams, R. J. (2003). Response to 'Cautions on OECD's recent educational survey (PISA)'. *Oxford Review of Education*, 20(3), 377-390.
- Barnett, W. S. (1995). Long-term effects of early childhood programs on cognitive and school outcomes. *The Future of Children*, 5(3), 25-50. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.2307/1602366>
- Bastiaanssen, I. (2019). *Effectief werken in het veranderde jeugdveld: naar een gezamenlijke visie*. Nederlandse Jeugdinstituut (NJI). Verkregen via https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/notitie-effectief-werken-in-het-veranderde_jeugdveld.pdf
- Beckers, P. J. (2010). *Local space and economic success: The role of spatial segregation of migrants in the Netherlands*. Maastricht: Boekenplan.
- Belfi, B. E., Levels, M., & Van der Velden, R. K. W. (2015). *De jongens tegen de meisjes: een onderzoek naar verklaringen voor verschillen in studiesucces van jongens*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). <https://doi.org/10.26481/umarep.2015005>
- Bleakley, H., & Chin, A. (2004). Language skills and earnings: Evidence from childhood immigrants. *Review of Economics and Statistics*, 86(2), 481-496.
- Bolt, G. (2004). Over spreidingsbeleid en drijfzand. *Migrantenstudies*, 20(2), 60-73.
- Borjas, G. J. (1995). The economic benefits from immigration. *Journal of Economic Perspectives*, 9(2), 3-22. <https://doi.org/10.1257/jep.9.2.3>
- Brooks-Gunn, J., & Duncan, G. J. (1997). The effects of poverty on children. *Future of Children*, 7(2) 55-71.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723.
- Bygren, M., & Szulkin, R. (2010). Ethnic environment during childhood and the educational attainment of immigrant children in Sweden. *Social Forces*, 88(3), 1305-1329.
- CBS. (2020, november). *Jaarrapport integratie 2020*. Verkregen via <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/>
- CBS. (2021, 23 juni). *Hoeveel mensen met een migratieachtergrond wonen in Nederland?*. Verkregen via <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-mensen-met-een-migratieachtergrond-wonen-in-nederland->

- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (1995). The endogeneity between language and earnings: International analyses. *Journal of Labor Economics*, 13(2), 246-288.
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (1996). Ethnic networks and language proficiency among immigrants. *Journal of Population Economics*, 9(1), 19-35.
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (1998). English language fluency among immigrants in the United States. *Research in Labor Economics*, 17, 151-200.
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2002). Immigrant earnings: Language skills, linguistic concentrations and the business cycle. *Journal of Population Economics*, 15(1), 31-57.
- CILS4EU. (2016). Children of Immigrants Longitudinal Survey in Four European Countries. Technical Report. Wave 1 – 2010/2011, v1.3.0. Mannheim: Mannheim University.
- Crul, M. (2000). *De sleutel tot succes: over hulp, keuzes en kansen in de schoolloopbanen van Turkse en Marokkaanse jongeren van de tweede generatie*. Het Spinhuis.
- Crul, M., & Schneider, J. (2009). Children of Turkish immigrants in Germany and the Netherlands: The impact of differences in vocational and academic tracking systems. *Teachers College Record*, 111(6), 1508-1527.
- Doolaard, S., & Leseman, P. P. M. (2008). *Versterking van het fundament: integrerende studie naar aanleiding van de opbrengsten van de onderzoekslijn*. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, Rijksuniversiteit Groningen.
- Emmelot, Y., & Schooten, E. J. (2006). *Effectieve maatregelen ter bestrijding van taalachterstanden in het primair onderwijs*. SCO-Kohnstamm Instituut.
- Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO). (2009). *Op weg naar Passend onderwijs*. Verkregen via <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=f8d55db7-71d1-42aa-a81b-f8985ed916ee&title=Advies%20%20Op%20weg%20naar%20Passend%20onderwijs%200.pdf>
- Data Archiving and Network Services (DANS). (2018). *Portfolio-evaluatie NOW/KNAW/DANS*. Verkregen via <https://dans.knaw.nl/nl/over/organisatie-beleid/beleid-en-strategie/PortfolioevaluatieNWOKNAWDANS.pdf>
- Driessen, G. (2020). The evidence for the effectiveness of family-and center-based early childhood education programs. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*, 7, 106-115.
- Dronkers, J. (2007). *Ruggengraat van ongelijkheid: beperkingen en mogelijkheden om ongelijke onderwijskansen te veranderen*. Amsterdam: Mets & Schilt.

- Dronkers, J., & Levels, M. (2007). Do school segregation and school resources explain region-of-origin differences in the mathematics achievement of immigrant students?. *Educational Research and Evaluation*, 13(5), 435-462.
- Feliciano, C. (2006). Beyond the family: The influence of premigration group status on the educational expectations of immigrants' children. *Sociology of Education*, 79(4), 281-303. <https://doi.org/10.1177/003804070607900401>
- Finlay, B., & Agresti, A. (1986). *Statistical Methods for the Social Sciences* (4^e druk). Pearson New International Edition.
- Galster, G. C. (2012). The mechanism (s) of neighbourhood effects: Theory, evidence, and policy implications. In M., Van Ham, D., Manley, N., Bailey, L., Simpson & D., MacLennan, D. *Neighbourhood Effects Research: New perspectives* (pp. 23-56). Springer, Dordrecht.
- Ganzenboom, H., B., G., & Schröder, H. (20 juni, 2021). *ISLED*. Verkregen via http://www.harryganzeboom.nl/isled/isled_ESS1234.pdf
- Geldof, D. (2015). Nood aan een nieuwe democratiseringsgolf: de transitie naar superdiversiteit als uitdaging voor hoger onderwijs. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 4, 66-76.
- Gelijke Kansen Alliantie (GKA). (2021, 25 mei). *De Gelijke Alliantie gaat door!*. Verkregen via <https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/nieuws/2021/05/27/de-gka-gaat-door>
- Gibbs, S. J., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2008). Gender differences in educational achievement to age 25. *Australian Journal of Education*, 52(1), 63-80.
- Gijsberts, M. (2014). Beheersing van de Nederlandse taal onder recente migranten uit nieuwe EU-lidstaten en traditionele migratielanden. *Sociologie*, 10(1), 27-48.
- Gijsberts, M., & Dagevos, J. (2007). The socio-cultural integration of ethnic minorities in the Netherlands: Identifying neighbourhood effects on multiple integration outcomes. *Housing studies*, 22(5), 805-831.
- Gorard, S., See, B. H., & Davies, P. (2012). The impact of attitudes and aspirations on educational attainment and participation. *York: Joseph Rowntree Foundation*.
- Harley, B. (1986). *Age in second language acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters Limited.
- Heckman, J. J. (2011). The economics of inequality: The value of early childhood education. *American Educator*, 35(1), 31.
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental Review*, 26, 55-88.

- Houtveen, A. A. M., Van der Velde, V., & Van Niekerk, J. C. A. (2011). Opbrengst van taalbeleid: eindrapportage pilots taalbeleid onderwijsachterstanden. Utrecht: Hogeschool Utrecht/Zuidam en Uithof Utrecht BV.
- Hulstijn, J. H. (2010). Measuring second language proficiency. *Experimental Methods in Language Acquisition Research*, 185-199.
- Jaspers, dr. E. (Utrecht University), Van Tubergen, prof. dr. F., (Utrecht University) & Kalmijn, prof. dr. M. (Utrecht University). (2019). *Children of Immigrants Longitudinal Survey in the Netherlands (CILSNL)*. Wave 1 (reduced version). VI.3.0. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-zcf-ucxj>
- Jaspers, dr. E., (Utrecht University) & Van Tubergen, prof. dr. F. (Utrecht University). (2019). *Children of Immigrants Longitudinal Survey in the Netherlands (CILSNL)*. Wave 7 (reduced version). V7.0.1. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-zy7-pc4g>
- Jaspers, E., Van Tubergen, F., Van Zantvliet, P., Soto, A., & Wittenberg, K. 2017. Children of Immigrants Longitudinal Survey in the Netherlands. Technical report. Wave 7 – 2016-2017, v7.0.1. Utrecht: Utrecht University.
- Jencks, C., & Mayer, S. (1990). The social consequences of growing up in a poor neighborhood. In L. E. Lynn, & M. F. H. McGeary (Eds.), *Inner-city poverty in the United States* (pp. 111-186). Washington DC: National Academy Press.
- Jennissen, R., Engbersen, G., Bokhorst, M., & Bovens, M. A. P. (2018). *De nieuwe verscheidenheid. De toegenomen diversiteit naar herkomst in Nederland*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).
- Jolles, J. (2016). *Het tienerbrein: over de adolescent tussen biologie en omgeving*. Amsterdam University Press.
- Kao, G., & Thompson, J. S. (2003). Racial and ethnic stratification in educational achievement and attainment. *Annual Review of Sociology*, 29(1), 417-442.
- Kao, G., & Tienda, M. (1998). Educational aspirations of minority youth. *American Journal of Education*, 106(3), 349-384.
- Ledoux, G., & Waslander, S. (2020). *Samenvatting: evaluatie Passend Onderwijs*. Verkregen via <https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/Samenvatting%20eindrapport%20Evaluatie%20passend%20onderwijs.pdf>
- Leventhal, T., & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126(2), 309.

- Long, M. H. (1990). Maturation constraints on language development. *Studies in Second Language Acquisition*, 12(3), 251-285.
- MacIntyre, P. D., Noels, K. A., & Clément, R. (1997). Biases in self-ratings of second language proficiency: The role of language anxiety. *Language Learning*, 47(2), 265-287.
- Mutsaers, K., Zoon, M., & Baat, M. D. (2012). *Wat werkt bij onderwijsachterstanden*. Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Utrecht: NJI.
- Musterd, S. (2005). Social and ethnic segregation in Europe: Levels, causes, and effects. *Journal of Urban Affairs*, 27(3), 331-348.
- Musterd, S., & Van Kempen, R. (2009). Segregation and housing of minority ethnic groups in Western European cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale geografie*, 100(4), 559-566.
- Musterd, S., & Ostendorf, W. (2005). Social exclusion, segregation and neighborhood effects. *Cities of Europe*, 170, 189.
- Nieuwenhuis, J., & Hooimeijer, P. (2016). The association between neighbourhoods and educational achievement, a systematic review and meta-analysis. *Journal of Housing and the Built Environment*, 31(2), 321-347.
- Orfield, G. (2001). Schools more separate: Consequences of a decade of resegregation. *UCLA: The Civil Rights Project / Proyecto Derechos Civiles*. Verkregen via <https://escholarship.org/uc/item/5cx838jx>
- Pong, S. L., & Hao, L. (2007). Neighborhood and school factors in the school performance of immigrants' children. *International Migration Review*, 41(1), 206-241.
- Portes, A., & Hao, L. (2004). The schooling of children of immigrants: Contextual effects on the educational attainment of the second generation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(33), 11920-11927.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. University of California Press.
- Portes, A., & Zhou, M. (1993). The new second generation: Segmented assimilation and its variants. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 530(1), 74-96.
- Prevoo, M. J., Malda, M., Mesman, J., & van IJzendoorn, M. H. (2016). Within-and cross-language relations between oral language proficiency and school outcomes in bilingual children with an immigrant background: A meta-analytical study. *Review of Educational Research*, 86(1), 237-276.

- Rijksoverheid. (2021, 23 juni). *Doorstroomprogramma's po en vo voor gelijke kansen*. Verkregen via <https://www.dus-i.nl/subsidies/doorstroomprogrammas-po-vo>
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Gannon-Rowley, T. (2002). Assessing neighborhood effects: Social processes and new directions in research. *Annual review of Sociology*, 28(1), 443-478.
- Sampson, R. J., & Groves, W. B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology*, 94(4), 774-802.
- Slob, A., & Engelshoven, I. (2021, 22 januari). *Aanbiedingsbrief rapportage 2020: Gelijke Kansen Alliantie*. Rijksoverheid. Verkregen via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2021/01/22/aanbiedingsbrief-rapportage-2020-gelijke-kansen-alliantie/aanbiedingsbrief-rapportage-2020-gelijke-kansen-alliantie.pdf>
- Sykes, B., & Kuyper, H. (2009). Neighbourhood effects on youth educational achievement in the Netherlands: Can effects be identified and do they vary by student background characteristics?. *Environment and Planning A*, 41(10), 2417-2436.
- Squires, A., Sadarangani, T., & Jones, S. (2020). Strategies for overcoming language barriers in research. *Journal of advanced nursing*, 76(2), 706-714.
- The National Committee for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities (NESH). (2006, September). *Guidelines for research ethics in the social sciences, law and the humanities*. Verkregen via <https://graduateschool.nd.edu/assets/21765/guidelinesresearchethicsinthesocialscienceandhumanities.pdf>
- Van Kampen, A., Kloprogge, J., Rutten, S., & Schonewille, B. (2005). *Voor- en vroegschoolse zorg en educatie: de toekomst verkend*. Utrecht: Sardes.
- Van Ours, J. C., & Veenman, J. (2003). The educational attainment of second-generation immigrants in The Netherlands. *Journal of Population Economics*, 16(4), 739-753.
- Van Tetering, M. A., de Groot, R. H., & Jolles, J. (2018). Boy–girl differences in pictorial verbal learning in students aged 8–12 years and the influence of parental education. *Frontiers in Psychology*, 9, 1380.
- Veldboer, L., & Duyvendak, J. W. (2004). Wonen en integratiebeleid: een gemengd beeld. *Tijdschrift Sociologie*, 51(1), 36-52.
- Weijters, G. G. M., & Scheepers, P. L. H. (2003). Verschillen in sociale integratie tussen etnische groepen: beschrijving en verklaring. *Mens en Maatschappij*, 78(2), 144-157.

Zhou, M., & Logan, J. R. (2003). Increasing diversity and persistent segregation: The challenges of educating minority and immigrant children in urban America. In S.J. Caldas & C.L. Bankson (Eds) *The end of desegregation, 185-202*. New York: Nova Publishers.

Bijlage A: robuustheidsanalyse ‘aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond’

Tabel 4: Regressiemodellen om het opleidingsniveau te voorspellen met het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond als ordinale variabele.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)
Constante	11,626 (1,49)***	11,748 (1,49)***	11,603 (1,50)***	11,852 (1,48)***
Aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond	-	-	-	-
Paar	0,079 (0,32)			
Ongeveer de helft		0,286 (0,39)		
Veel			0,115 (0,36)	
Bijna allemaal of allemaal				-1,019 (0,51)*
Nederlandse taalbeheersing	0,477 (0,20)*	0,470 (0,20)*	0,477 (0,20)*	0,466 (0,20)*
Opleidingsniveau ouders	0,483 (0,11)***	0,481 (0,11)***	0,493 (0,11)***	0,452 (0,11)***
Ouderbetrokkenheid	-1,010 (0,27)***	-1,034 (0,27)***	-1,011 (0,27)***	-0,991 (0,27)***
Meisje	-0,063 (0,30)	-0,060 (0,30)	-0,066 (0,30)	-0,106 (0,30)
<i>N</i>	342	342	342	342
<i>R</i> ²	0,110	0,111	0,110	0,120
<i>F</i> -waarde	8,276***	8,380***	8,284***	9,153***

*Significant met een p-waarde <0.05 (2-zijdig)

**Significant met een p-waarde <0.01 (2-zijdig)

***Significant met een p-waarde <0.001 (2-zijdig)

Tabel 5: Regressiemodellen om de Nederlandse taalbeheersing te voorspellen met het aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond als ordinale variabele.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)	<i>b</i> (SE)
Constante	3,824 (0,35)***	3,811 (0,35)***	3,835(0,35)***	3,810 (0,35)***
Aandeel buurtinwoners met een migratieachtergrond	-	-	-	-
Paar	-0,090 (0,09)			
Ongeveer de helft		0,035 (0,11)		
Veel			-0,066 (0,10)	
Bijna allemaal of allemaal				-0,034 (0,14)
Interactiefrequentie buurtinwoners met een migratieachtergrond	0,012 (0,03)	0,015 (0,03)	0,018 (0,03)	0,017 (0,03)
Aandeel buurtinwoners met migratieachtergrond x interactiefrequentie ^a	-0,036 (0,02)	-0,034 (0,02)	-0,036 (0,02)	-0,034 (0,02)
Opleidingsniveau ouders	0,057 (0,03)	0,054 (0,03)	0,052 (0,03)	0,055 (0,03)
Ouderbetrokkenheid	0,046 (0,07)	0,043 (0,07)	0,044 (0,07)	0,045 (0,07)
Meisje	-0,063 (0,08)	-0,068 (0,08)	-0,066 (0,08)	-0,070 (0,08)
<i>N</i>	342	342	342	342
<i>R</i> ²	0,025	0,022	0,023	0,022
<i>F</i> -waarde	1,411	1,239	1,302	1,232

*Significant met een p-waarde <0.05 (2-zijdig)

**Significant met een p-waarde <0.01 (2-zijdig)

***Significant met een p-waarde <0.001 (2-zijdig)

^a Deze interactieterm is gemaakt op basis van de gecentreerde variabelen